

EERSTE JAARGANG, JUNI-08

IRIS

LITERATUUR KUNST · SOCIOLOGIE WIJSBEGEERTE

ONDER · REDACTIE
EMILE . CLAUS
EMILE . DURKHEIM
GEORGES . PAPENS
GERARD . CEUNIS
RICHARD · DE CNEUDT
JOHAN · LEFÈVRE

UITGEGEVEN · TE · BRUGGE
DOOR · ED. VERBEKE & Co., Ltd

GERARD CEUNIS

Algemeen Agentschap voor Holland en Koloniën:
MEINDERT BOOGAERDT Jun., TE ZEIST

"IRIS"

VRIJ, ALGEMEEN NEDERLANDSCH MAANDSCHRIFT

voor Literatuur, Kunst, Sociologie en Wijsbegeerte.

Secretariaat der Redactie :

GERARD CEUNIS, OTTERGEMSCHE STEENWEG, 36, GENT.

Uitgevers : ED. VERBEKE & Co. Ltd., Sinte Katherinapoort, Brugge.

Inschrijvingsprijs voor 6 maanden : 5 fr.; voor één jaar : 10 fr.; het nummer : 1,25 fr.
Voor Holland, 6 maanden : 3 fl.; 1 jaar : 6 fl.; per nummer : 75 cent.

INHOUD :

MEDEWERKERS :

ELKE SCHRIJVER IS VERANTWOORDELIJK VOOR ZIJNE BIJDRAGE.

Alle stukken voor de Redactie, tijdschriften ter ruiling, boeken ter bespreking, enz. moeten gezonden worden aan den redacteur-secretaris GERARD CEUNIS, Ottergemsche steenweg, 36, Gent (België).

DE SECRETARIS DER DEKENIJ.

Terwijl zij zoo in schoone hoopvolle gepeinzen zat verdiept, kwam Melanie binnen. Zij keek norsch, en sprak geen woord. Zwijgend werd nu het middageten genut. Eindelijk sprak Lize, wie 't blijde nieuws, zooeven vernomen, op de tonge te branden lag, tot haar moeder :

" Zeg eens — weet ge 't al, mama ? "

" Wat ? "

" Er is toch bal — ja, zeker, tóch bal. "

" Ja 'k — 'k wete't. Janssens heeft het mij daar straks gezeid. 't Is hij, die 't doen stemmen heeft " —

" Heeft hij u dat zelf gezeid ? " vroeg Goedaert, die een beetje verlegen naar Lize keek.

" Neen hij — maar 'k weet het van de Madam uit den Gekroonden Aap. "

" Ha ! zei Goedaert. Wat weet die daarvan ?

" 't Is toch zoo. Maar gij en kunt geen goeds hooren van dien Janssens ! 't Is een brave jongen, — en 't is nog de eenige die deugt van gansch uw feestkomiteit, de eenige, die 't waarachtig met u meent. — "

" Dat kan wel — 'k en zegge niet van neen — ja, 't is een brave jongen — 'k beginne dat ook te gelooven, maar, maar — dat en is geen reden om hem de zulle te geven en hem met Lize te laten trouwen.... "

Melanie zag hem met stralende oogen en gloeiende wangen aan.

" Peinsde gij dat serieus ? " vroeg zij opeens...

" Bij ja 'k... "

" Wel, dan hebde groot ongelijk. 't Moet er toch eens van komen, " verklaarde ze ernstig.

" Wat ?

" Wel, dat ze trouwen ? Wat hebde gij nu nog tegen hem ? "

" Och kom, laat mij gerust met al die zagerijen, " pruttelde hij in

't nauw gedreven en voelend dat hij, op 't gebied van zijn koppigheid tegenover Janssens, iederen dag een beetje meer terrein verloor...

" Dat en zijn geen zagerijen, en 'k ben blij dat ik er eens serieus kan over spreken, " hernam Melanie. " Het geluk van ons kind is er mee gemoeid. Zij zal met hem gelukkig zijn. "

" 't Is een commis-voyageur, " morde hij.

" Ja, maar hij reist voor een groot huis en wint veel geld. "

" 't Kan wel zijn. "

" 't Is zoo. Daarbij, als hij trouwt... "

" Ja, maar toch met onze Lize niet ! "

" ......Als hij trouwt met ons kind, gaat hij de affaires voor eigen rekeninge doen... Hij heeft een klein kapitaalken en is verzekerd van een goeie klandizie "

" Hij blijft dus geen commis-voyageur ? Werkelijk ? "

" Neen. "

" Wel wel, wat ge zegt ! Dat en wist ik niet. "

" Hij gaat een groot huis openen van artiekelen voor kleermakers en kleermaaksters in de Mageleinstraat, papa, zooiets gelijk de magazijnen van Van Gheluwe in de Korte Ridderstraat ; natuurlijk kleiner om te beginnen, maar het zal hem wel meeslaan, ge zult het zien ! "

" Zoo, zoo. Is't mogelijk ? En waar hij heeft hij al dat geld gehaald ?

" 't Is het part van zijn moeder, papa. "

" Zoo, zoo. En wie heeft u dat allemaal verteld, kind ? "

" 't Is gelijk, we kunnen het maar weten " antwoordde Melanie in de plaats van haar dochter. " En zulk een schoonzoon wijst gij de deure. 't Is wraakroepend ! "

" Ja maar, ik en wiste niet... Weet ge wat, we zullen daar later nog eens ernstig over spreken... Nu moet ik nog wat werken... — "

Maar het werk wilde niet goed vlotten. Terwijl hij zijn gewichtige correspondentie schreef, en later, op zijn bureau, huppelden allerlei liefelijke visioenen hem in het doffe zwijgen voorbij... Hij zag een groot magazijn met spiegelruiten en tooverachtige gaslichten overal, waar een zwerm van bedienden en winkeldochters dooreenvloog om den steeds aangroeienden stoet van klanten te bedienen... En over dit klein legertje van dienstvolk zwaaiden Mijnheer en Mevrouw Louis Janssens-Goedaert den scepter

in almachtige heerschappij, en hij, Henri Goedaert, thans rustend stadsambtenaar en misschien wel opperdeken van Gent, kwam er af en aan om getuige te zijn van den steeds klimmenden voorspoed en met de lieve kleine kinderkens te spelen....

Ja, die Janssens — hij had hem altijd verkeerd beoordeeld. ! 't Was een brave, beste, flinke kerel, en Goedaert voelde, in een hoeksken van zijn hert, iets roeren voor hem : een beetje achting, een weinig sympathie...

Zou hij hem zijn Lize geven ?

Daar moest hij nog eens goed over nadenken. —

VII.

Ach met zijn Melanietje was 't toch niet meer als vroeger ! Ze was niets meer hertelijk tegen hem, pruilde maar altijd voort, en daar de schoone pasteitjes van den laatsten zondag nog altijd in de kasse bleven liggen en Melanie er maar niet naar omkeek, besloot Goedaert, op een avond dat zijn vrouw met Lize op boodschappen uit waren, ze dan in Godsnaam maar zelf op te eten. Ze waren zoo fijn en roken zoo lekker. 't Ware zonde ze te laten bederven ! Ze smaakten hem goed. Maar hoeveel lekkerder zouden ze niet gesmaakt hebben, hadde zijn Melanie, voor wie ze toch eigenlijk bestemd waren, er aan meegepeuzeld. Al deze kleine verdrietelijkheden mochten hem echter geen duimbreed van zijnen plicht doen afwijken : in zijne veelvuldige bezigheden zou hij troost vinden voor zijn verdriet, en sterkte voor zijn zwakke menschenkrachten. Om te beginnen had hij al een twintigtal brieven te schrijven. Daar elke brief hem veel tijd vergde — hij maakte er eerst een kladde van, soms wel twee, en schreef hem dan, zorgzaam en nauwgezet, in het schoon over — waren al zijn avonden volledig ingenomen en hij was nu genoodzaakt de Gentsche Gazette 's middags te lezen, als hij uit den Gekroonden Aap kwam, binst zijn eten, want na 't noenmaal werkte hij ook nog een beetje. Van “ Le Journal ” was nu geen spraak meer. Alhoewel hij nog maar onlangs de Gentsche Gazette las, deden de heilzame gevolgen zich reeds gevoelen : hij kwam beter in zijn Vlaamsch en stelde gemakkelijker op. 't Was dan ook dank aan eenen langen, schoonen brief, waarin hij met eene ware dichterlijke geestdrift en in een verheven taal over de ontworpen feestelijkheden sprak, dat hij naast de

medewerking van de gunstig gekende fanfaren-societeiten : De Vaderlandsliefde en De Broederlijke Kunstvrienden, ook die had bekomen van de muziekmaatschappij " De Leieblazers" gevestigd te Sinte-Maertens-Laethem aan de Leie en welke, onder 't bestuur van den beroemden toondichter Pauwel Van der Custen in den ganschen lande eene hooge artistieke faam genoot. Ja, willen is kunnen, dat zag Goedaert meer en meer. —

Maar de gedurige uitbreiding van zijn secretariale werkzaamheden deed hem een heldhaftig besluit nemen : de kamer op 't eerste, nevens zijn slaapkamer, als werkkabinet herin te richten. Hij had het stof uit zijne in lang niet meer geopende boeken geklopt, ze netjes in stijve rijtjes geschikt, en, om al de planken vol te stellen, er al de ouwe prijsboeken van zijn dochter bijgeplaatst. Nu zag zijn bibliotheek er deftig en welvoorzien uit, gelijk het aan eenen secretaris betaamde. In het midden der kamer stond een groote, breede eikenhouten tafel, waarover een zwaar donkergroen tapijt hing ; en erop niets anders dan een zwart-marmeren inktpot, een pennestok en vele bladen wit schrijfpapier en enveloppen met zijnen naam ; op een der hoeken een eenvoudige karaf vol kristalklaar water. Dat was al. De schrijftafel maakte een gunstigen indruk van eenvoud en degelijkheid, geleerdheid en distinctie. Aan de muren hingen de veldslagen van Napoleon, die lang op den zolder hadden gestaan, en al de veelkleurige schitterende reklaam-almanakken, die Lize in haren kruidenierswinkel had kunnen machtig worden, en in bonte warreling daartusschen, vurige chromo's met vergulde lijstjes, verbeeldend Zwitsersche landschapjes, en gouden en zilveren papieren waaiers die onder 't gegloei der zonnestralen oogverblindende glansen uitstraalden. Lize had de chromo's, à een frank het stuk, en de waaiers tegen vijf-en-negentig centiemen ieder, meegebracht uit l'Innovation, het groote magazijn uit de Veldstraat, beroemd om zijne artistieke luxe-artiekelen, die tegen spotprijzen, voor de schraalste beurzen toegankelijk, werden verkocht... Maar het eigenaardigste van al de dingen op de kamer was een withouten kastje, verdeeld in tallooze groote en kleine vierkanten hokjes, en boven ieder hokje was een klein reepje papier geplakt, waarop in roode letters de naam stond vermeld van de voorwerpen waarvoor het houten hokje bestemd was. Zoo waren er de volgende afdeelingen: stempel, pennen, potlooden, omslagen, schrijfpapier, omzendbrieven, dagbladen met artiekelen over de Dekenij, bijeenroepingskaarten, en verscheidene vakjes

met de hoofding: briefwisseling concerten, briefwisseling Dekenbond, briefwisseling vuurwerk, briefwisseling dansfeest. Niets was aan het toeval overgelaten. Ieder onderdeel, hoe schijnbaar gering, van zijn kolossale werkzaamheden had zijn speciale plaats. En aan den muur, vlak boven die belangrijke kast, hing een lange en breede strook papier, waarop in machtige letters te lezen stond : Dienst van het Secretariaat.

Op een paar dagen had hij, met behulp van Lize, dat alles beredderd. 't Had hem, alles saam, een briefje van twintig gekost, meer niet, en de kamer was toch héel mooi. Nu behoefde hij niet telkens alles mee naar boven te sleuren, als hij slapen ging, of van boven weer naar beneden, als hij moest beginnen werken. Nu had hij 't al bij de hand, ordelijk gerangschikt en op een bepaalde plaats. Melanie was onder den invloed van Lize weer vriendelijker geworden tegenover hem, en was, ten bewijze, met Lize meegegaan om de chromo's en waaiers in l'Innovation gaan te koopen...

" Met een goeie paar weken is 't ergste voorbij ! " troostte zij zich.

Den eersten avond reeds dat Goedaert welbehagelijk en trotsch aan zijne groene werktafel zat te schrijven — want zijn minste oogenblikken waren nu in beslag genomen, — kreeg hij reeds bezoek... Hij ontving de menschen op zijn werkkamer. Daar kwam, tusschen de vele anderen, een reiziger in wijnen de voortbrengselen van zijn huis, speciaal champagne, aanbieden. Goedaart zou zijn aanbod in de eerstkomende zitting kenbaar maken, maar de man week niet en wist den zwakken Goedaert, die zoo noode iets weigeren dorst, te bepraten een twintigtal flesschen Bourgogne van hem aan te koopen. De volgende avonden presenteerde zich een hovenier, om de zaal van den Hert met planten te versieren ; drie bloemisten, die smeekten de bloemtuiltjes te mogen leveren, welke tijdens het bal aan de dames zouden worden aangeboden, alsook de palmen en kransen, waarmee men den deken, de dekenin en al de andere hooge personen ging vereeren ; een paar tapissiers, die gaarne de versiering der zaal aan zich hadden zien opdragen, vier huurhouders die voor den stoet der plechtige intrede van de gekozenen der dekenij en de overheden van den dekenbond hunne rijtuigen en paarden aanbevolen ; twee fotografen die voorstelden op den heugelijken dag lichtprenten te nemen van de treffendste groepen, waarvan het Feestcomiteit zich dan verbinden moest een zeker getal exemplaren aan te koopen ; en zes vuurwerkmakers die

op de werktafel van Goedaert elk een groot blad papier achterlieten vol van kruisen en sterren en pijlen in al de regenboogsche kleuren en behelzend een opgave der kosten...

Goedaert ontving hen allen met denzelfden minnelijken, innemenden glimlach, beloofde alles aan 't bestuur te onderwerpen en hun zoo spoedig mogelijk bescheid te geven. Hij presenteerde aan elk een geurige sigaar, stak zelf een aan en leidde het gesprek, knikkend, glimlachend, makend opmerkingen of vragend nauwkeurige inlichtingen over dit en over dat. 't Deed hem genoegen, 't maakte hem trotsch en gelukkig te zien met welk een beleefdheid en eerbied al deze menschen hem aanspraken. Ja, in hunne oogen was hij een gewichtige persoon, die over gunsten en gaven beschikte. Zulk een rol was benijdenswaardig. Dat ging hem wel. Hij zat daar lijk een minister, die audiënties verleent. Hij moest er zelf om glimlachen. En persoonlijk kon hij bij die menschen wel een bestellinkje doen. Zij konden het zoo goed aanklappen, en mocht hij, als Secretaris, zich kniezerig toonen ? En weigeren durfde hij niet... Dat is zoo schamelijk. Hij had niet alleen wijn noodig. Beernaert, de hovenier, mocht hem bloempotten leveren : dat zou goed staan op de vensters, buiten ; Uyleghem, de tapissier van rechtover de deure, kon eens de maat komen nemen voor een tapijt op zijn slaapkamer, maar een goedkoop; en Mostaert, de fotograaf van op den hoek, mocht zondag morgend hem met vrouw en dochter op den koer komen trekken. Hij zou zoo twaalf portretten koopen, formaat carte-album... De andere sollicitanten, die niet van de gebuurte waren, kregen een sigaar en vele beloften, maar tot meer meende Goedaert zich niet te moeten verbinden. — Maar toen nu, 't een na 't ander, de wijnflesschen, het tapijt en de bloempotten, in gezelschap van schoone rekeningetjes hun intrede deden in de gastvrije woning van Henri Goedaert, vond zijn vrouw dat het nu toch een beetje over zijn hout ging.

“ 't Is een schande ! ” verweet zij haren man. “ Omdat wij een beetje geld op zij liggen hebben, peinsde gij zeker dat het niet meer op en kan ! ”

“ 't Is voor de eere, Melanie, voor de eere ! ”

“ Ja, gelijk met die gepeperde rekeninge van den drukker, die'k aan mijn been heb ! Ze gingen 't u weer betalen. Voor de eere ! Loop naar den duivel met die eere ! Maar betalen doe ik niet meer — nooit meer ! ”

Ze liet hem woedend staan. Hij zag heur vol medelijden achterna.

Arme vrouw, neen, ze kon zich niet tot op zijne hoogte verheffen, ze begreep niets van het hoogere leven, dat nu het zijne was, voelde niets voor de edele verzuchtingen, die nu zijnen boezem bewogen en al zijne daden richtten...

Hij beklaagde haar. —

Maar als ze genoeg geprutteld had, betaalde ze toch. Wat kon ze ook anders doen ? 't Was nu eenmaal in huis. Onder geen voorwendsel echter zou ze zich laten trekken. En hield woord. Toen 's zondags de fotograaf kwam, moest Goedaert met zijn dochter alleen poseeren. — Hij had echter niet veel tijd, om zich al deze kleine verdrietelijkheidjes aan te trekken, want hij had zijn handen vol werk, meer en meer. Gestadig kwamen hem menschen opzoeken, niet alleen 's avonds, maar ook 's noens, als hij uit den Gekroonden Aap terugkwam en haastig wilde beginnen eten, en 's morgens als hij aan de koffietafel zat. Ja, tot op zijn bureau kwamen ze hem vinden en op de straat spraken ze hem aan. Zij wisten, dat hij veel te zeggen had en ze bij geen beteren konden gaan voor inlichtingen of bestellingen. 't Was ongelooflijk, hoeveel er te beredderen viel. Nu meer dan ooit was 't noodig dat hij gestadig naar den Gekroonden Aap liep om er te spreken over de tallooze voorstellen, die hem werden gedaan voor de feesten, over de brieven, waarop dadelijk moest geantwoord worden, en honderd andere dingen meer, die spoedige oplossing vergden en waarvoor 't niet mogelijk was telkens, met bijeenroepingskaarten, zittingen te beleggen. Het programma en de plakbrieven moesten den 5^{en} October gedrukt zijn en den 2^{en} October zou een groote plechtige vergadering plaats hebben, waarop het definitief en gedetailleerd programma van feestelijkheden door den secretaris aan de goedkeuring der comiteitsleden zou onderworpen worden. De toekomstige Deken, de heer Gustaaf Verbeeck, en de Opperdeken der Stad Gent, de groote handelaar en flamingant Emiel Breekers, zouden die zitting met hunne tegenwoordigheid vereeren. Goetsack jonde zich geen oogenblik ruste meer, en stond nu ook alle dagen om vier ure 's morgens op, want men hield thans drie zittingen per week en behalve zijne enorme briefwisseling en het ontvangen van tallooze menschen, hield hij er aan zijn verslagenboek met de meeste nauwgezetheid bij te houden en ieder verslag in 't bijzonder steeds volledig, helder en in een schoone letterkundige taal op te stellen. Dit laatste, het moet gezegd

worden, liep nu vlotter van stapel, dank zij zijn aandachtige, dagelijksche lectuur der Gentsche Gazette, die hij, trots zijn stapels werk, regelmatig bleef bestudeeren. Er waren avonden dat hij, benevens verslag en bijeenroepingskaarten, meer dan twintig brieven schreef. Gelukkig, dat hij nu geen uur meer noodig had voor éen brief, gelijk vroeger. Hij moest met zijn tijd woekeren. Den nacht vóor de groote vergadering van 2[en] October, ging hij heelemaal niet slapen, want hij schreef het programma, dat hij 's anderendaags zou aanbieden, op een groot vel wit papier, bijna zoo groot als zijn werktafel, vol sierlijk-gekrulde hoofdletters en omgeven door een kunstige omlijsting in rooden en blauwen inkt.

" Ge gaat u ziek maken, papa ! " berispte Lize 's anderendaags." Dat kunt ge niet uithouden. Waarom laat ge mij u niet wat helpen ? "

" Och, kind, ik doe dat liever alleen. "

" Ja, maar, een mensch heeft toch zijn nachtruste noodig. Moest ge nu eens op den dag van de feesten ziek worden en u te bedde leggen ? Wat dan ? "

Hij zette groote verschrikte oogen op. Hemel, ja — indien dát eens moest voorvallen ?

" Dat zou erg zijn, Lize ! " beaamde hij. Maar spoedig daarop begon hij met zijn eigen benauwdheid te lachen.

" Och kom, dwaasheid ! 'k Ben nog nooit ziek geweest, " pochte hij. Melanie haalde de schouders op, als wilde zij tot Lize zeggen : Hoe kunt ge met zoo iemand nog uwen pap koelen ! Daarop ging hij naar zijn werk, na in 't voorbijgaan even in den Gekroonden Aap te zijn binnengewipt. Den ganschen dag dacht hij aan niets anders dan aan de vergadering van 's avonds.

Dezen keer — éenmaal is geen gewoonte, — werd, uit eerbied jegens den Opperdeken, de zitting om negen uur geopend. De deken had zich laten verontschuldigen dat hij, wegens familieaangelegenheden, niet komen kon, maar hij zou de eerstvolgende zitting bijwonen. De voorzitter stelde den een na den anderen aan Breekers voor en deze had voor ieder een vriendelijk woord en een genadigen glimlach. Met zijn forsche, mannelijke gestalte en den muzikalen klank van zijn stem vulde hij de heele kamer, en 't was of er niemand meer was dan hij alleen. Daarna hield hij, in schoon, verheven Vlaamsch en met sober-schoon handengebaar een lange

redevoering over de Dekenijen, redevoering die hij hier voor de een-en-tachtigste maal herhaalde, want de Dekenij der Kortrijksche Poort was reeds nummer een-en-tachtig in de reeks der officieël bij den Dekenbond aangesloten dekenijen en Breekers verklaarde dat men zeer spoedig, als een heugelijke gebeurtenis, de officieële aansluiting van de honderste Dekenije zou mogen begroeten. Hij eindigde zijne voordracht met een woord van geestdriftige hulde aan het werkzaam Feestcomiteit en aan de ziel van het Comiteit, den onvermoeibaren heer secretaris Henri Goedaert, en drukte de hoop uit dat de grootsche feestelijkheden door een prachtig weder mochten begunstigd worden !

De President, die, evenals de meeste bestuurleden, allen goeie burgers, gewoon was op de vergaderingen steeds een schilderachtig taaltje van plat Gentsch en Belgisch Fransch ondereen te spreken, zat wel een beetje met zijn antwoord verlegen, want zuiver Vlaamsch kon hij evenmin als goed Fransch. Na eenige karpelsprongen, die op de lippen van zijn vrienden een heimelijken glimlach riepen, sloeg hij er zich dooreen en bedankte den heer Breekers voor zijne aanwezigheid en zeer vriendelijke en vleiende woorden. Nu lei de glimlachende Goedaert, die door de felicitatie van den Opperdeken een nieuwen, onvergetelijken triomf had behaald, zijn volledig programma van feestelijkheden voor. Wat hij verwacht had, gebeurde. 't Werd zonder aanmerkingen goedgekeurd en nogmaals drukte de Opperdeken zijne hooge tevredenheid uit over het oordeel, den smaak en de kennis waarvan het getuigde. Na hem vroeg en bekwam Janssens het woord.

" Mijne Heeren, sprak hij, ge zult het mij vergeven als ik heden opnieuw, en dit niettegenstaande de vroegere onkiesche zinspelingen van enkele leden — hier wierp hij een zijdelingschen verachtenden blik op Bontingh en consoorten, die geniepig glimlachten — den lof moet maken van onzen Secretaris, den heer Henri Goedaert. Dit programma van feestelijkheden, Mijne Heeren, dat uw aller rechtmatige bewondering heeft verworven, dat binnen enkele dagen door de gansche stad den majestatischen luister onzer toekomstige feesten en tevens den roem en de grootheid van onze Dekenij verkonden zal — welnu, dit programma is uitsluitend het werk van den Secretaris, is de vrucht van zijn rusteloos zwoegen, het kind van zijne slapelooze nachten ! En zoo de 11e October in de annalen

van de Gentsche Dekenijen als een onvergetelijke dag zal geboekt worden, zoo dien dag gansch Gent en het omliggende, duizenden en nogmaals duizenden naar onzen schoonen steenweg zullen stroomen, dan is het aan hem te danken, aan hém alleen ! Zooveel werklust, zooveel opoffering, zooveel bewonderenswaardige toewijding mochten niet met een paar vluchtige worden herdacht, neen : een grootere, hoogere bevestiging zijn zij waardig, en daarom stel ik voor bij toejuiching een motie van bewogen hulde en geestdriftige gelukwenschen aan den secretaris aan te nemen ! "

Maar náuw waren de laatste woorden gesproken, of Bontingh, zichtbaar opgewonden, sprong van zijnen stoel op, en zonder het woord te vragen, begon hij met gejaagde stem en drukke gebaren :

" Mijne Heeren, ik verzet mij ten krachtigste tegen deze motie, niet uit persoonlijken wrok tegen den heer Goedaert, maar uit princiep. Nu de heer Opperdeken hier aanwezig is, ben ik gelukkig mij nader te mogen verklaren. Wij hebben namelijk, Mijne Heeren, de zijstraten rechts, — allemaal straten van werkmenschen en kleine burgers, — moedwillig uit onze nieuwe Dekenij gesloten. Waarom ? Omdat het gemeene menschen zijn, omdat de rijke heeren en burgers van den steenweg en zijstraten links zich over die arme lieden schamen en met hen in geen aanraking willen komen. Dáarom. De secretaris is voor die handelwijze van het Feestcomiteit verantwoordelijk, en aangezien hij door zijn stilzwijgen er zijne goedkeuring heeft aan gegeven — verzet ik mij met mijne vrienden tegen die motie van hulde, al weze zij ook duizendmaal verdiend ! — "

Goedaert zag den spreker verbauwereerd aan. De Opperdeken zat met een verlegen en pijnlijken glimlach op zijnen stoel zacht te wemelen. Maar Janssens, vol edele verontwaardiging, riep den spreker toe :

" Ge weet niet wat ge zegt, gij ! Wij hebben niemand buitengesloten. Wij verachten niemand. En zoo ze bij onze dekenij niet worden opgenomen, dan is 't alleen, omdat ze al uitgebreid genoeg is ! "

" Leugens ! schaamtelooze leugens ! " kreet Bontingh " 't Is uit verachting voor de arme menschen ! "

" Je vous défends de faire de telles insinuations ! " gilde de voorzitter, heesch van drift, vergetend in zijn toomelooze woede dat hij uit eerbied jegens den grooten flamingant, den Opperdeken Breekers, Vlaamsch moest spreken. " C'est une infâmie ce que vous dites-là ! Moi aussi je suis un

démocrate, moi aussi j'aime les humbles et les petits, et personne n'a le droit de prétendre le contraire ! ."

Maar de Opperdeken deed een teeken met de hand en verzocht stilte.

" Mijne Heeren, sprak hij zag en traag, " Ik betreur het incident dat hier in mijne tegenwoordigheid voorgevallen is, maar de eerlijkheid gebiedt mij te bekennen dat, zelfs al ware uwe dekenij niet zóo uitgebreid als 't geval is, de zijstraten rechts zich niet bij u kunnen aansluiten, omdat zij, in feite, behooren tot een andere dekenij, wier officieële aansluiting wij echter nog niet hebben bekomen. "

" Mijne Heeren, hervatte Bontingh plechtig, niets belet toch die straten bij onze dekenij op te nemen. Ik had zulk een blijk van toegevendheid van den Opperdeken verwacht, ik had gehoopt dat hij hier een verstandigen raad zou gegeven hebben, want in de zijstraten rechts zijn de gemoederen zeer opgewonden en de ontevredenheid is er algemeen. Gezien echter het Bestuur in zijn besluit volhardt, zien mijne vrienden en ik zich genoodzaakt ons ontslag in te dienen en van alle verdere medewerking met de Dekenij af te zien. Ons besluit is onherroepelijk. "

Na deze indrukwekkende verklaring verliet Bontingh, gevolgd door zijn twee kornuiten, de vergadering. Gedurende enkele oogenblikken was het in de zaal dood-stil. Niemand verroerde, elkendeen scheen de spraak verloren te hebben. Eindelijk verbrak Janssens de stoorlooze stilte.

" Wij kunnen niet beter doen, mijne Heeren, dan het ontslag van die drie leden aanvaarden en de zitting voortzetten. Bij die ontslagen hebben wij niets verloren, want de ontslaggevers waren maar zeer lauwe leden, die geen grooter plezier hadden dan altijd stokken in 'twiel te steken. Nu staan wij verminderd, maar éendrachtig en sterk. Ik geloof dat nu iedereen, als éen man, de motie van gelukwensching aan onzen secretaris aannemen zal ! "

" Ja, ja, " klonk het ten allen kante. " Leve onze secretaris, leve Janssens, leve onze Dekenij, weg met de valschaards en de ruziemakers ! "

En daar nóch Bontingh, nóch zijn vrienden, een greintje sympathie bij de overige leden genoten, werd hun ontslag met algemeene stemmen en bij toejuiching aanvaard.

" Wat is uw meening over de kwestie, mijnheer de Opperdeken ? " vroeg Delarue, de president.

“ O daar sta ik gansch buiten, ” antwoordde Breekers, zichtbaar ontstemd en bekoeld. U doet, wat u goeddunkt. ”

Nadat men den secretaris belast had vijftig groote plakbrieven te laten drukken, besprak men door welke middelen men best de deelneming van de geburen aan den prijskamp voor verlichting kon algemeen maken. Het voorstel van Goedaert, — geene medaliën, maar verscheidene prachtige kunstvoorwerpen als prijzen te geven — warm ondersteund door Janssens, Vollaert, en den Opperdeken, werd aangenomen, en een som van honderd frank werd voor de aankoopen gestemd. De prijzen zouden in den Gekroonden Aap tentoongesteld worden. Ten slotte stelde men de defintieve lijst op van de personen, die overmorgen, door de geburen moesten gekozen worden om het bestuur der Dekenij uit te maken : deken, de heer Gustaaf Verbeeck ; dekenin, Mevrouw Marie De Taeye ; baljuw, Jan Vollaert ; secretaris, Henri Goedaert ; schatbewaarder, Louis Janssens ; bestuurleden : al de overige leden van het Feestcomiteit, erinbegrepen de huidige voorzitter, mijnheer Christophore Delarue, die niets meer dan zulk bescheiden postje gewild had. Die kandidaten-lijst was puik en behelsde allemaal goed-klinkende namen. Het was zeker dat de geburen geen andere kandidaten zouden stellen. — Twee dagen nadien, als om tien uur ’s avonds in den Hert de kiezing gesloten werd verklaard en de stembussen werden geledigd, kwam de gansche lijst zegepralend, met al de stemmen van de opgëkomen geburen, min drie te voorschijn. Daaruit bleek zonneklaar, verklaardde dien nacht Janssens, als hij om twee ure met Goedaert, Vollaert en een paar anderen in opgewekte stemming huiswaarts ging in het blijde, blauw-witte mane-licht — dat Bontingh en zijn aanhang van geenen tel waren in de gansche gebuurte. Maar of ze in de zijstraten rechts — de uitgeslotenen — ook niets te zeggen hadden ? Daarover liepen aardige geruchten, en men was voor den grooten dag niet al te gerust. Zulk gemeen goedje was tot alles bekwaam, vooral als ’t opgestookt werd door heerschzuchtigen als Bontingh en consoorten...

Aan de deur van Goedaert’s huis stak Janssens zijn hand naar den secretaris uit.

“ Goeden nacht, Mijnheer Goedaert. ”

Er lag zulk een warmte in den toon van Janssens’ stemme, zulk een

teere, liefderijke innigheid, dat Goedaert zacht ontroerd was. 't Was, of hij hem toesprak gelijk men een vader zou toespreken... Een vader... En Goedaert begon stillekens te droomen, en zijn oogen dwaalden weer weg, in 't eindelooze, volgend de schoone verschijningen van liefelijke vizioenen...

" Goeden nacht, Mijnheer Goedaert ! " herhaalde de klaar-klinkende stem van Jansses...

Goedaert schrikte op uit zijn gedroom, zag den jongen man vriendelijk-lachend aan... 't Was toch een goeie, brave, knappe jongen...

" Slaap wel, Janssens ! " antwoordde hij opeens hartelijk, en drukte hem vertrouwelijk de hand.

En ging binnen. Maar aan slapen mocht hij nog niet denken. Behoedzaam, om niemand te wekken, steeg hij de trappen op, ontstak op zijn werkkamer de lamp en zette zich welgezind aan den arbeid. Hij wilde nog dezen nacht den omzendbrief opstellen, waarbij tot al de geburen een laatste, geestdriftige oproep werd gedaan om talrijk aan de betoogingen in den Hert deel te nemen, hunne huizen te bevlaggen en door eene schitterende en smaakvolle verlichting in den grooten prijskamp voor illuminatie te willen meêdoen. Twee volle uren besteedde hij aan dit document, en droeg het 's morgens, heel vroeg, saam met de copij van den plakbrief, naar den drukker. Verhellen gaf hem eenige modellen van versierde plakbrieven meê, die hij op 't Stadhuis aan al zijne collega's eens liet zien en waarover hij hun meening vroeg. Een was er bij de collectie, waarop een rood- en bolwangige trompetter ijverig zat te blazen ; op een ander troonde een teringlijdende maagd met een uitgemergelden leeuw aan de voeten en een nationaal vaandel wijd ontplooid in de rechterhand ; een derde behelsde een fantastisch zicht van Gent op purperen grond en een vierde was omgeven door een groote, breede lijst met de drie nationale kleuren : zwart, geel en rood. Goedaert hield het voor nummer twee : de maagd van Vlaanderen en den symbolischen Vlaamschen leeuw, dat zeker ook veel genoegen zou doen aan een vurig Vlaamschgezinde als den Opperdeken ; Vollaert droeg den dikken rooden trompetter in zijn hart ; Martinez vond het purperen panorama van Gent zeer artistiek en modern-style en mijnheer Christophore Delarue zong, als Belgisch vaderlander, den lof van het specimen met de driekleurige, nationale lijst, dat een tweede voordeel had : men zou het van een straat ver kunnen zien.

Als ze zoo, broederlijk-saam, tot na één uur in den Gekroonden Aap over de kunstwaarde der verschillende affichen hadden gediscuteerd, vielen zij t'akkoord, vooral na een warme pleitrede van Janssens, om den plakbrief, door Goedaert uitgekozen, aan te nemen. De letters zouden in 't blauw en in 't rood zijn, om het effekt nog te verhoogen. Ook moesten er geen vijftig, maar wel honderd gedrukt worden, want men wilde een reusachtige propaganda maken. —

Dien middag vergenoegde Goedaert zich, rechtstaande, wat opgewarmde pattaters en half-koude brokken vleesch in zijnen mond te duwen, want hij had geen tijd om neer te zitten en wilde nog, vóor 't bureau, den uitgekozen plakbrief naar Verhellen dragen en er nog een boel uitleggingen bijvoegen, want drukkers zíjn zulk zonderling goedje en men moet ze gestadig op hun teenen terten. 's Anderendaags, tegen den middag, zou hij de honderd affichen en de vijfhonderd omzendbrieven al hebben, beloofde Verhellen plechtig.

IX.

Toen hij 's achternoens om vier ure uit t' stadhuis kwam vond hij in " Den Turk " behagelijk gezeten rond een groote pint tripel, Delarue, Martinez en Janssens. Een kwartierken later kwam, hijgend en zweetend, Vollaert aangedraafd. Zij vormden, met hun vijven, de commissie, gelast met het aankoopen der kunstvoorwerpen, en zouden den 11^{en} October de jurij van den grooten prijskamp voor verlichting uitmaken. Die dubbele vereerende en aller-gewichtigste taak was niet willekeurig op hun schouderen geleid : hun mede-comiteitsleden wisten dat ze alle vijf kunst-en schoonheidsgevoel bezaten : Goedaert had vroeger verzen geschreven en stelde prachtige letterkundige verslagen op ; Martinez liefhebberde indertijd aan toondichterij ; Delarue was een gekend dagbladschrijver, uit wiens pen knappe artiekelen vloeiden, Vollaert had in zijn jongen tijd met uitbundig succes verradersrollen vertolkt in : " De Vurige Kunststrevers " ; en Janssens droeg met zijn klankrijk, welluidend orgaan op talrijke maatschappij-feesten aria's voor uit gekende operas... Er kon dus geen betere keuze gedaan worden. Men had eerst wel gedacht een paar beroemde Gentsche schilders te vragen om deel uit te maken van de Jury en Goedaert

had zelfs een paar brieven geschreven, maar geen dier heeren had zich gewaardigd te antwoorden, aldus de gelegenheid versmadend, die hun zoo bereidwillig werd aangeboden, om in voeling te komen met hun volk en in ruimer kring bekend te geraken...

Zij hielden, met hun gevijven, tot zes uren belangrijke kunstdiscussiën in " Den Turk "en trokken dan de stad in. Om zeven uren, na den bazar in de Vlaanderenstraat, l'Innovation en vele andere winkels bezocht te hebben zonder iets te koopen, landdden zij aan in den grooten bazar van de Veldstraat en besloten, zwervens-moe, hier alles maar aan te koopen. Met hun luide, redetwistende stemmen, hun breed-zwaaiende armgebaren en de rusteloos heen-en-weer dolende beweging hunner lijven, namen zij den ganschen bazar in beslag en Delarue's schril stemmetje geluidde zoo fel, dat al de menschen naar het lawaaierige groepje moesten omzien. Zij bestelden een bronzen paard met ruiter van vijf en veertig frank voor den eereprijs ; een coupe van haast een meter hoog van veertien frank voor den eersten ; vazen van vier frank het paar, in schitterende kleuren : purper, rood, blauw, groen, vol vergulde en verzilverde siersels, echte pronkjuweeltjes en zoo goedkoop ; dan een heele reeks kleine prijsjes, lief om te stelen en van ieders gading : een album, postuurkens, portretkaders, sigarenkokertjes, een fantaisie-inktpot, een peper-en-zoutvat, geschilderde tellooren, een asschebakje, papieren waaiers, twee wandelstokken, en een heel stel schoone, verlakte kasserolen van het laatste systeem... Zoo zou men bijna aan iedereen een prijs kunnen geven. En dat alles voor de gezamenlijke waarde van 122,85 fr., een weinig meer dan 't gestemde krediet, maar dat was minder. Geld was er genoeg. Ze konden dat natuurlijk niet meênemen, maar een knecht zou 't nog denzelfden avond bezorgen... Waar wilden't de heeren hebben ? Goed, dan ten huize van den heer Henri Goedaert, Kortrijkschen Steenweg, 231. Ze konden er op rekenen. En welgemoed gingen zij heen. Op den goeden afloop van hun zending moesten zij er nu toch eentje pakken, meende Vollaert, en niemand zei van neen. Als zij zóo veel kapellekens bezocht hadden, naderden zij stillaan de Kortrijksche poorte en deden om elf uren hun blijde intrede in den Gekroonden Aap. Lize had hier al naar den Secretaris komen vragen, zei de waard, want met den negenen had men de prijzen gebracht en ze wist niet goed, wat ze er mêe moest doen.

" Waarom en hebde ze niet direkt naar hier doen brengen ? " vroeg de waard. Ze moeten hier toch morgen tentoongesteld worden. "

" Omdat ik nog al de briefkens voor de prijzen moet schrijven, en ik zou dolen " antwoordde Goedaert.

" Ha, dat is waar... 't Zal een heel karweitje zijn... "

" 'k Geloof 't wel... "

En hoe ze ook aandrongen om nog wat te blijven, hij ging. Plicht voor alles. Melanie was al slapen, maar Lize zat nog op hem te wachten. De keuken stond vol met pakken en doozen.

" Wat moet ik daarmêe doen, papa? 'k Heb ze hier laten brengen... Misschien moesten ze naar boven ? "

" Ja, kind. Gij zult mij wel een handeken toesteken, nietwaar ? "

" Zeker, papa. "

" Wat zei Mama ? "

" Niets. Maar ze keek vreeselijk kwaad. "

" 't Zal gaan beteren, kind. De moeilijke dagen loopen op hun einde. "

" Ach ja, zuchtte Lize. " Ge zoudt dat zoo niet lang meer uithouden ook. "

Nadat hij, in een vlucht, wat gegeten had — embetant toch dat in zulke dagen, een mensch moest eten ! — droeg hij, met behulp van zijn dienstvaardige dochter, al de prijzen naar boven, op zijn werkkamer, en begon ze uit te pakken.

" Kan ik u niet helpen, papa ? "

" Neen, kind, ga maar liever slapen. Ge weet dat ik dat alles liever zelf doe. "

Dat was waar : tot hiertoe had hij zijn karrevrachten arbeid allemaal op zijn eentje gedaan, hoe dikwijls Lize hem ook gesmeekt had te mogen helpen. —

Toen, na verloop van drie volle uren al de briefkens voor de prijzen — er waren er vier-en-vijftig — met sierlijke ronde letters waren geschreven, stalde hij de vier-en-vijftig prijzen in schoone orde op den vloer uit — zijn tafel was veel te klein — en plaatste bij iederen prijs het juiste briefje. De heele vloer van zijn kamer stond er vol mêe. 't Was een bonte warreling van allerhande schoone en schitterende kleuren, die zijn fijn-ontwikkeld schoonheidsgevoel aangenaam streelden. Met een voldanen blik

monsterde hij de liefelijke gelederen der pronkende prijzen, plaatste zich op verscheidene punten van zijn kamer, om van daar uit het schoone schouwspel van de uitgestalde prijzen telkens in verwisselende gedaanten te genieten, en stelde meteen vast dat alles in orde was. Op dit oogenblik ging de deur der werkkamer die op de slaapkamer uitgaf, open, en Melanie stak haar hoofd, met een groote witte slaapmuts bekroond, door de reet en riep, luid en nijdig kwaad :

" Hasa, is dat over-en-weer geloop bijna gedaan ? 'k En kan er niet van slapen ! "

Hij verschoot zoo geweldig, dat hij wegsprong, maar helaas, in een verkeerde richting en een aantal prijskens omverwierp...

" Waarmeê ge u toch bezighoudt ? 'k Geloof dat ge zot wordt ! " smaalde zij en wierp met een luiden ruk de deur weer achter zich toe. Hij zag haar beteuterd en hoogrood achterna. Hij was wel niet beschaamd, maar ze had dat toch niet moeten zien... Dan zette hij zich weer op de knieën en onderzocht de aangerichte schade ; drie postuurkens waren zonder hoofd, van een ander was de neus beschadigd, en twee geschilderde tellooren waren stuk. Nu, het hadde erger kunnen zijn... Een schâ van vijf frank, op zijn hoogst... —

's Morgens vroeg ging Lize naar den Bazaar en kocht er de voorwerpen, die gebroken waren, en 's middags al stonden de vier-en-vijftig prijzen in hun vollen luister ten toon voor de breede tribuun van den Gekroonden Aap, waar de waard, voor de gelegenheid, een houten getimmerte had opgericht met bloedrood katoen overspannen. De menshen verdrongen zich voor het venster, vaak stonden zij tot in het midden der strate, en gaapten over de schouders der eerste rijen heen. De heeren van het Comiteit, achter het roode katoen van 't verhoog verscholen, rookend en drinkend, en pratend met fluister-stemmetjes, deden zich te goed aan de uitbundige lofwoorden en kreten van bewondering van de menschen voor 't raam. Een paar heeren met hooge hoeden aan waren ook komen kijken en praatten druk in 't Fransch. Nu en dan hoorden zij hen lachen en een vroeg : of pepervaten en verlakte kasserolen ook al kunstvoorwerpen waren ? Maar dat was uit louter jaloezie, omdat men ze niet gevraagd had als lid der Jury, beweerde Goedaert gewichtig, en al de anderen knikten en spitsten weer hun ooren om te luisteren. —

Dien middag bracht men ook de omzendbrieven en de vijftig affichen voor de herbergen — de andere vijftig zouden nog dezen namiddag door den aanplakker van Verhellen overal in de stad worden uitgeplakt. Nadat men de prachtige affichen had bewonderd en nog eens den Secretaris er mee geluk gewenscht, stelde Goedaert dadelijk, in overleg met de andere bestuurleden, een lijst op van de vijftig voornaamste koffiehuizen der stad, waar men de plakbrieven zou gaan dragen. Gewapend met dit lijstje en het zwaar pak affichen, trok de bode, Pier Boone, een ouwe vent, die gaarne eentje mocht, een uurken later er op uit, terwijl zijn kleinzoon van huis tot huis de omzendbrieven ronddroeg. Zoo konden ze allebei wat verdienen. Pier Boone kwam 's avonds om tien ure in ver-gevorderden staat van dronkenschap in den Gekroonden Aap terug... Wat wilt ge ? Vijftig herbergen bezoeken en nuchter blijven... Hij had er hier en daar eentje moeten pakken, en had het van zijn geld verschoten... Men zond om zijn vrouw en deze bracht haar kleinzoon mee, voor de hulpe. Janssens gaf haar een goudstuksken van tien frank, als loon voor haar man en den jongen en vergoeding voor de pinten en druppels, die haar Pier voor rekening van de Dekenij mocht gedronken hebben... Ziezoo, dat was royaal betaald, en dat was goed ook, want Boone woonde in een dier zijstraten rechts, waar al die ontevredenen waren... Ze zouden nu ten minste niet kunnen zeggen dat men arme menschen voor niets liet werken. Maar de bestuurleden waren er toch niet gerust over, of de bode zijn werk wel goed gedaan had en 's anderendaags ging Goedaert, na vier uren in den achternoenend, een tiental van de grootste cafe's bezoeken, en vond inderdaad overal de heerlijke affichen op de voordeeligste plaats uitgehangen. Stralend van trots bewonderde hij de fiere maagd met den leeuw, de groote opschriften in roode en blauwe tinte, en vooraal, onderaan, de vet-gedrukte namen van den president en van hem-zelven, den secretaris... Hij kon er bijna geen oog afwenden : zijn naam in volle letters, op al die plakbrieven, ten aanschouwe van gansch de stad... Welk een droom... Als de verbruikers uit het café de affichen stonden te lezen, en met ophef spraken over die groote feesten, waar ze zeker naartoe zouden gaan, dan bekroop hem de lust zich om te keeren, en aan al die menschen te zeggen :

“ Ja, Meneers, 't zal prachtig zijn, en ik — ik ben de secretaris van die Dekenije ! ”

Overal vertelde de waard of de bazinne hem, dat zijn plakbrieven een buitengewonen bijval hadden en dat er onder kalanten gestadig van den 11en October gesproken werd... Met een eindelooze blijdschap in hem trok hij huiswaarts, of liever naar den Gekroonden Aap, waar Delarue hem een gazet overhandigde...

" Lees dat, Goedaert. 'k Moest u dat gisteren al gegeven hebben. "

" Staat er iets in over ons ? "

" Zeker, — 'k heb er voor gezorgd. Dat is de beste propagande. La presse, vous savez — il n'y a que ça ! "

En Goedaert las met immer stijgende voldoening het lange artiekel van Delarue, waarin hij een overzicht gaf van de werkzaamheden van het Feestcomiteit, en de bevolking van Gent aanspoorde op zondag 11en October naar de Kortrijksche poort te stroomen om de grootsche feestelijkheden, eenig in de annalen der Gentsche Dekenijen, bij te wonen. Tevens maakte hij nog eens, in eenige vluchtige, maar goedgekozen woorden, den lof van den voorbeeldeloos-werkzamen secretaris...

" En staat dat ook in de andere gazetten ? " vroeg Goedaert.

" 'k Denk het wel, ze nemen dat van malkander over... "

O dat moest zijne vrouw lezen, dat zou haar tot andere, zachtere gevoelens brengen ! En nauwelijks was hij thuis — ditmaal veel vroeger dan de laatste dagen — of zijn eerste werk was de Gentsche Gazette in te zien, die hij dien middag zelfs niet had kunnen lezen, want hij was eerst om half-twee thuis gekomen. En ja-ook dáar stond het artiekel in, alhoewel eenigszins verkort...

" Hebde 't al gelezen, Melanie ? "

" Wat ? "

" Wel dat artiekel in de Gentsche Gazette over onze feesten... "

" Ja 'k. "

" En hoe vinde 't ? vroeg hij haastig, trillend van blijde verwachting...

" Flauwe zeever... "

" O. o.... " Hij viel bijna omver... Zulk een schoon artiekel ! En hoe vereerend voor hem...

" Hebde dan niet gelezen wat ze over mij schrijven ? "

" Ja 'k. "

" En — doet u dat niets ? "

" Mij ? Niemendal. Vroeger misschien wel. Maar nu — 'k heb er meer dan genoeg van — meer dan genoeg. Wat ben ik nog voor u ? Niets. Vroeger waren wij de gelukkigste menschen der wereld, en ons huis was een paradijzeken... Helaas, nu is uw huis u een gruwel geworden en van 's morgens tot 's avonds zit gij in den Gekroonden Aap, en als ge thuis zijt, dan hebt ge geenen tijd meer om mij te groeten, om mijnen naam te zeggen, om eenige vriendelijke woorden met mij te spreken, want ge sluit u op in uw kamer tot een stuk in den nacht... Zelfs mijn eigen dochter spant met u samen tegen mij, doet u volharden in uw boosheid... O nu heb ik niemand meer, nu ben ik gansch alleen... O mijn God, mijn God, waar heb ik zulk een ongelukkig lot verdiend ? "

Zij barstte in hartstochtelijke snikken uit... Goedaert wilde naar haar toegaan, haar troosten, haar zeggen dat zij alles veel te veel in 't zwart zag, maar zij wierp hem een vernietigenden blik toe, draaide zich om en ging naar boven...

Hij voelde zich verteederd, er kwam een stemming van weemoed over hem... Maar vol verontwaardiging schudde hij die spoedig van zich af... Hij mocht niet zwak worden, zich niet door vrouwentranen laten afleiden van zijne grootsche en edele taak... Zwak worden ? Aan den vooravond van zijn triomf zwak worden ? Want dat de 11en October voor hem een triomfdag wezen zoude, daar werd hij meer en meer van overtuigd. Alles was zoo goed voorbereid, hij had er zooveel : huiselijk geluk, gemak, gezondheid en nachtrust, voor ten offer gebracht dat het móest lukken... Hij zou op 11en October met de grootste eere weggaan, zijn naam zou door duizenden en nogmaals duizenden worden uitgesproken, geprezen en geroemd... En als waardige bekroning van dat alles : hij zou in het Algemeen Bestuur van den Dekenbond, misschien wel in 't Hoofdbestuur, opgenomen worden... Het duizelde hem voor de oogen, hij zwijmeld in een roes van glorie en gelukzaligheid... Zwak worden ? Hij zwak worden ?

't Was om te lachen ! Kom, hij zou nog maar eens voor een halfuurken naar den Gekroonden Aap bij de vrienden gaan. Zijn werk — en hij had er allemachtig veel — kon hij dan maar weer dezen nacht doen : hij was daar al aan gewoon... Hier was het nu niet om uit te houën : hier was een atmosfeer van engheid, bekrompenheid en zelfzucht die hem

verstikte... Als hij in de gang was, kwam Lize binnen, terug van vele boodschappen.

" Waar gaat ge naartoe, Papa ? "

" Eens gaan zien naar den Gekroonden Aap, kind. 'k Moet er absoluut zijn ! "

" Hebde al gegeten ? "

" Neen, maar 'k en heb geenen tijd. Stel het gereed in de kast... "

" En waar is mama ? "

" Boven, op haar kamer. Ze is niet wel, ze heeft hoofdpijn. Bonsoir, Lize. "

En hij maakte zich weg. In den Gekroonden Aap werd hij met luide toejuichingen verwelkomd.

" Ha — ge zijt daar al weêr, " zei Delarue. " Ge komt juist van pas. "

" Zoo-waarom ? "

" Weet ge wel, dat we iets heel belangrijks vergeten hebben ? "

" Neen, " bekende de secretaris verwonderd.

" En toch is 't zoo. Wat gaan we aan den Opperdeken en zijn gevolg aanbieden den 11en October ? Wij moeten toch iets inschenken. "

" Dat is waar, " zei Goedaert.

" Welnu, onze vriend D'Hooghe doet ons daar zooeven het voorstel ons tien flesschen champagne te bezorgen voor 22 fr. Van de 980 fr. die wij hebben rondgehaald, zijn al 940 fr. voor de feesten besteed. Wij beschikken dus nog over veertig franken, nietwaar Janssens ? "

Deze knikte. " Veertig frank en acht centiemen, president... "

" Ja, juist, maar, daar wij al ons geld niet mogen uitgeven — men moet op alles voorzien zijn — is ons gevoelen dat wij 't aanbod van D'Hooghe moeten aannemen. Wij kunnen niet anders. Zonder u te kennen, zouden wij echter geen bepaald besluit genomen hebben. Wat peinst gij ervan ? "

" Zal dat goeie Champagne zijn ? " vroeg Goedaert.

" 't En zal natuurlijk geen Rœderer zijn, " antwoordde D'Hooghe, maar góed is hij zeer zeker. Daarbij, 't en is nog de prijs niet van slechten wijn, en wij zullen dan toch mogen zeggen, dat wij champagne gepresenteerd hebben. "

" Dat is waar," meende Vollaert, " we zullen onze eere gekaveld hebben."

" Welnu dan, vrienden, sprak Goedaert — slechts in de plechtige zittingen zei hij : Mijne Heeren, gelijk iedereen — als 't zoo is, en heb ik er niets tegen. Wij kunnen dat aanvaarden. "

" 'k Zal er dan voor zorgen, " beloofde D'Hooghe. —

— 's Anderendaags, vroeg in den morgen, zat de Secretaris al weêr aan 't werk, al was hij eerst om twee uren slapen gegaan. Onderwege naar 't stadhuis ging hij een aubette binnen en kocht er al de beschikbare nummers op van de verschillende dagbladen, die het prachtig artiekel van Delarue behelsden. 't Was een heel pakje. Een twintigtal nummers zond hij met de post naar vrienden en bloedverwanten, en de rest borg hij zorgvuldig, als een kostbaar relikwie, weg. 't Zou hem, in later dagen, steeds een genot zijn er in te bladeren... Zoo kwam men in de laatste week. In plaats van driemaal per weke, werd nu alle avonden een regelmatige vergadering gehouden, die zeer laat begon, en in de kleine uurkens eindigde. Een koortsachtige bedrijvigheid had zich van het gansche Comiteit meester gemaakt. Al waren al de feestelijkheden tot in hunne minste bijzonderheden geregeld, er bleven nog zoo oneindig vele, schijnbaar nietige, schijnbaar onbelangrijke dingen te doen. Iedere dag, ieder uur bracht nieuwe problemen, nieuwe ráadselen, nieuwe moeilijkheden, en de talrijke personen in de feesten betrokken, liepen van 's morgens tot 's avonds, rusteloos, zonder genade, de zulle plat van den Gekroonden Aap en hingen aan de belle van Goedaert's deure, om de een of andere vrage, een raad, een inlichting. De minste bijzonderheid van elk feest werd breedvoerig overwogen, besproken, uitgepluisd, en 't gebruik van de onnoozelste spanne tijds binst dien heugelijken dag was 't voorwerp van breede besprekingen en werd door nauwkeurige bepalingen geordend en afgebakend... Alles werd voorzien ; niets ontsnapte aan hunne waakzaamheid... Vele nieuwe brieven werden dagelijks ontvangen, besproken en geschreven ; een allerlaatste omzendbrief opgesteld en van huis tot huis gedragen... Goedaert bezat de wonderbare gave overal te zijn, alles te weten, alles te kunnen, en den geest van zijnen bovenmenschelijken ijver aan allen meê te deelen. Hij werkte gansche nachten, zat 's morgens vroeg al in den Gekroonden Aap met de andere leden van 't Comiteit, vond die er 's middags trouw terug, was 's avonds de eerste op de zitting en ging de laatste naar huis. Hij sliep of at bijkans niet meer, sprak noch tegen Lize, noch

tegen zijn vrouw, en leefde voort in een koortsig-opgewonden toestand, in een gestadigen, wonder-vreemden droom, die hem van de overige wereld afzonderde. Hij glimlachte niet meer ; zijn stem had een matten, gedempten klank gekregen, zijn eertijds blozende kaken waren ingevallen en verbleekt ; zijn vroeger zwellende lippen klemden zich hardnekkig op elkander en zijn oogen stonden diep en hol, als van een koortslijder, in zijn vermagerd gelaat, en gloeiden van een somber vuur, dat somwijlen in vlammen over zijn aangezicht uitsloeg. Iedereen zag, hoe veranderd hij was, hoe de bovenmenschelijke arbeid der laatste weken zijn krachtig gestel en bloeiende gezondheid met verval bedreigde ; maar hij alleen wilde dit niet weten en als ze hem er schuchter van spraken, hem bedeesd den raad gaven zich toch wat rust te gunnen, maakte hij zich kwaad, zei dat hij werkte voor het welslagen der grootsche feesten en den bloei der dekenij en, bezield met dit edele doel, geen vermoeienissen kende... Een eindelooze, grootsche, jubelende vreugde vervulde hem, een geluk, zoo heerlijk en zoo diep, zoo glanzend en schoon, dat hij ging door zijn dagen als een vorst, een koning, een begenadigde onder al de menschen...

En dezelfde stemming van koortsachtige opgewondenheid en matelooze blijdschap had zich van al de inwoners der Kortrijksche poorte meester gemaakt. In al de huizen spraken de vrouwen van niets anders dan van de groote feesten, die op handen waren ; voor al de ramen en aan al de deuren zag men niets anders dan nieuwsgierige aangezichten kijken naar den schoonen blauwen hemel, die nog veel klare dagen beloofde ; en in de kruidenierswinkels, bij de coiffeurs, de vleeschhouwers, de bakkers, en in de talrijke ffoffiehuizen werd over niets gesproken, uren en uren lang, morgen en middag en avond, dan over de feestelijkheden... Al de herbergbazen deden vele versche tonnen bier in, honderden flesschen Audenaarsch, Sottegemsch en Leuvensch, schuurden heel reken stoelen en banken om op den steenweg te zetten, huurden knechts en meiden voor éénen dag, want het zou zwart zien van volk aan de Poorte ; al de huisvrouwen, die volk verwachtten uit de stad, kennissen of familie, om uit hare vensters te kijken, kuischten haar huis van onder tot boven, schilderden, plakten en schuurden ; overal kocht of huurde men driekleurige vlaggen, Chineesche balonnekens, kaarsen en vetpottekens ; menig jong meisje vraagde en zaagde zoo, tot moeder haar een nieuwen hoed en een

schoon nieuw kleedje kocht voor het luisterrijk bloemenbal, en de heeren zochten naar hunne witte dasjes, klopten het stof uit hunne lange zwarte frakken en droegen hunne hooge zijden hoeden naar den hoedenmaker, om ze weer schoon glad en glanzend te maken... Menschen die elkander vroeger slechts eenen beleefden groet gunden, lachten nu naar elkaar, bleven in 't midden der strate staan en zeiden iets over de groote feesten, en dat het schoon weêre mocht aanhouden... 't Was overal een dolle roes van juichende verwachtinge en toomelooze blijdschap, een wilde, kinderlijke, immer-stijgende geestdrift, die de groote Kortrijksche Poorte had overweldigd, die de hersenen benevelde en de herten in laaiende vlammen opensloeg...

RICHARD DE CNEUDT.

(slot volgt)

HOEK VAN HOLLAND.

I.

De zee was fel en heet, en sloeg zijn haat
Het land in 't droef en sidd'rend aangezicht,
De zee stond woedend - bleek omhooggericht
En beukte 't land in tergende evenmaat.

Het hulp'loos schip hing zonder toeverlaat
Op 't hard bazalt, en saamgedrongen, dicht,
Zat angst'ge menschenschaar, en wachtte licht
Van 't wenkend land : een lang-gehoopte daad.

Maar vrucht'loos poogde 't stoere ras der zee
Den toorn te trotsen van 't doldriest geweld
Der norsche golven in hun zwakke boot ; —

Vergeefs, helaas ; en hartverterend wee
Beving de mannen, sidd'rend en ontsteld...
Onmachtig stonden ze in den zwaren nood.

II.

Maar hoe de kamp met grimmig buld'ren woedt,
En stortzee over stortzee henenvalt,
Hoe ook de stormklaroen in 't ronde schalt
Bij 't wielend barnen van den wilden vloed ; —

Hoe 't wreede monster sijf'lend lekken doet
Langs 't arm stuk schip, geklonken aan 't bazalt,
Steeds met geschuimbek schaat'rend glorie bralt,
Met gulzig golfgeklok 't land barsch begroet ; —

De koene mannen rusten ranke boot,
En moedig tarten zij 't verdwaasd geweld
Van wind en stortzee in ontzetb'ren nood.

Nu wordt gestild het hartverterend wee
Van hulploozen schipbreuk'ling, die ontsteld
Geen heul meer hoopte, noch van land noch zee.

Edward B. Koster.

T'IS EEN GEDICHT....

't Is een gedicht dat ik wou schrijven, een blank sneeuw-rein liefdegedicht, met blauw-nevelachtige woorden die weenend zouden uitzingen het jubelend van mijne ziele, zonder eèn smartgil en zonder eèn vreugdekreet, zonder schreiën en zonder lachen, maar met weemoed, met hoog-wellustige weemoed, — zonder te beelden wàt ik voel, omdat ik het zelf niet weet... omdat het jubelt klankloos en woordloos en kleurloos, lijk nevel...

*
* *

't is een zang, dien ik hoor weenen in mijn ziele, een droeve zachtdrijvende zang, — en de klanken zijn wazig omstreeld van goudene nevels lijk van harpe klanken, zacht omlijnd en vage treurenis zingend met slepende weemoedige stem, — een heel sùbtiel lied, zoenend over de floersige avondnevels.

*
* *

't Zijn verre woudgezangen die ik wou zingend na-gehemzinnigen, met fluisterenden adem die purperig mysterisch om de boomen zou hangen, terwijl ze zoet-angstig te droomen staan in luide schaduwstilte van het woud, in peinzende luistering naar die verre mysticeerende woudgeluiden.

*
* *

't Is de zacht-gloeiënde avondzon die ik wou schilderen, met al heur mooië smerte, droom-weenend over de vrede-velden, mild vloeiënd met karmijn en goud-bloed over de planten en de boomen, die te droppelen staan in weelde van droom-gloeiënden zonnedaal ; — 't is de zacht-

vlammende avondzon die ik wou schilderen, met al heur goudene weemoed en al heur bloedend goud...

*
* *

't Is een kleed dat ik me zou willen weven, — een kleed van zoetstreelende nevels, geweven van gouden leeddraden uit mijne ziele, — een wazig sprookjeskleed dat zou zacht-ruischen en meezingen zou met mijn lied..., een kleed met wijde plooiën van teer-dijzige lucht, en met sneeuwwitte vlekken erin van mooië blanke leliën, — ik zou me een kleed willen weven, waarmede ik me zou omsluiëren en wandelen zou in d'avondlanen van mijn weemoedstuin...

*
* *

't Is " zijn " dat ik wou, lijk 't zacht tredend gedoe van den avend, blauw-donzig neerzijgend lijk 'n zegen, weeldrig badend de dingen in stillen vrede, zonder kleuren, zonder daden noch gebaren, maar nevelig met vage en vervagende teer-zachte tinten, zalig als een zoen van warmen liefde-adem.

*
* *

't Is zweven dat ik wou, zweven als 't vaag gedicht dat in mijn ziele hangt, en daar zingt en weent, en zonder woorden is, omdat het te fijn is, te teer, te mooi herfst-gloeiënd, te subtiel en te blank in goddelijke pracht van eenvoud en zuiverheid... Zoò zweven wou ik lijk trillende lucht in reine tinteling van goudene morgenzon.

*
* *

't Is mijmeren dat ik wou, — onbewuste mijmering aan lang gestorven liefdedagen, — zoet herdenken van teer-getinte herinneringen, die zingen met gouden nevelstemmen van zalig wee, van verrukkelijke dage-

tijden, van fluweel-zacht vrouwe-fluisteren, — 't is mijmeren dat ik wou, ongestoord mijmeren...

***

't Is denken dat ik wou, diep-ernstig denken aan het raadsel mijner ziel ; doorgronden de purperige nevellucht ervan en zien of haar grillig schijn-zijn nu weenen wil of jubelen wil...

***

't Is weenen dat ik wou, zacht weenen om 't diep-smartend weten van 's werelds leelijke réaliteit, grauw-grijs werpend in de broze teederheid van mijn weemoedskleuren, en erin wild-woelend met scherp-snedige kanten die me wonden..., en weenen wou ik, terwijl diep wellustig genietend om 't zoet pijnigend bloed-vloeiën langs mijn gekeusd lichaam...

***

't Is een gedicht dat ik wou schrijven met nevelachtige woorden, zonder precies te weten wát ik voel, — 'n gedicht zingend met weemoedige stem 't lied dat ik hoor weenend klinken in mijn ziele, 'n lied van leed, 'n lied van mij...

GERARD CEUNIS.

GEDICHTEN.

I

AVEND.

Kom, ginder aan den hemel
Vervaagt het purpren lint.
Langs uwe bruine lokken
Glijdt reeds een avendwind.

Over de donkre heide
Ligt roos-grijs avendlicht,
De laatste gloed der zonne
Bloeit op uw aangezicht.

Het is zo stil. De vrede
Gaat op de heide rond
En sluit de roze bloempjes
Met kussen van haar mond.

De nacht spreidt over de aarde
Zijn nevelmantel uit.
Ik adem in uw lokken
De geur van 't heidekruid.

II

VESPERS

De zon gaat scheiden;
Haar laatste gloed
Ligt op de heiden
Zo rood als bloed.

Een late herder
Zingt ginds in 't brem,
En immer verder
Hoort men zijn stem.

De scherpe lijnen
Vervagen zacht,
En vaag verdwijnen
Zij in de nacht.

Nu rijst de mane,
En blank omlijnd
Is de hemelbane
Waarop zij schijnt.

Gelijk een lelie
Drijft zij uu weer
— Een waterlelie
Op 't hemelmeer.

III

HERINNERING.

Gist'ren ben ik weer gegaan
Langs de groene hagen
Waar wij ons verleden jaar
Voor het eerste zagen.

Wazig hing de lentelucht
Over 't land. De winden
Schoven langs de grond, nog zwaar
Van de geur der linden.

En het scheen mij of ik u
— Waren 't lentedromen ?
Tussen 't jonge hulstegroen
Weer zou tegenkomen.

Paul Kenis.

EEN AVOND...

NOVELLE.

't Was stil... moedestil in de stede, nu d'avond naakte...

De weg naar Korozaïn, zonder zwier of zwenk, lag oneindig-droef, eenzaam...

Roerlooze platanen stonden in rekkende reke den weg te zoomen met hun breedgeblaard waaierloover en hun basten afgeschilferd lijk het vel van een melaatsche...

De wittigheid van d'huizen — lijk teerlingen langs den weg neergesmeten — donkerdoezelde stillekens weg en er schoven schemerschaduwen in d'hoeken...

Er lag een moede-luie loomheid op d'eerde en in die loomheid lijk een verlangen van alle dingen naar Iets Ongekends, Iets Oneindigs dat het bevredigend Einde van alle verlangens zijn zou...

. . . .

En Maria, die van Magdala herkomstig was en die ze des de Magdaleensche noemden, lag in de zonavondweelde te droomen op heur dak...

Ze zag den weg naar Korozaïn op en heur hert klopte nu er ginder vaag-ver een stofwolksken walmde...

En ze peisde... :

Zouden 't kooplieden zijn, die uit verre landen, met goud en gesteenten, met balsem en reukwerk zwaar geladen kameelen langs de wegen stuwen ?...

Ze verlangde ze met een hitsig verlangen, Maria, die mannen...

Ze verlangde hun donkere oogen, waar de weerschijn nog in schittert van geelgouden stroomen en van sneeuwgekruinde bergen...

Ze verlangde hun heeten asem, die geurde lijk een vat waar walmen uit wellen in ongekende nachtduistere godenkrochten.

Ze verlangde geheel hun lijf, dat lijk een bronzen brok was, waar godenbeelden uit gebeiteld worden...

Of zouden 't Roomsche benden zijn, die ginder stof stuiven deden ?...

Roomsche benden : soldaten met bruin-leeren beenriemen en zware koperen helmen . . . . .

: hoofdlieden met goudleeren beenriemen en gulden helmen met adelaars gekroond — soldaten en hoofdlieden, die van Rome kwamen, die in Gallië, in Hispanië en Africa gestreden hadden en die op hun verre tochten nooit een vrouwe zagen zoo schoon als de Magdaleensche...

Die gladgeschoren hoofdlieden verlangde ze ook, Maria, maar om ze te ontzenuwen en zoo in hen op Rome te vreken het juk, dat op den lande lag . . . .

. . . .

. . . . En trage traden ze voort, die mannen, die ginder stof doen stijgen hadden met hun moegetrapte voeten, trage..... en in troppelken rond dien anderen man, met zijn schouderkransend haren en zijn baard — pekzwart — waar zijn wezen blank uitbleekte . . . .

. . . . En vrouwen volgden de schare..... vrouwen, die vroomschamel voetschoven in 't peperfijne stof, waar droefduister van platanenloover op schaduwde....

En de plooigeplekte kleikleurige kleeren van de mannen en de blauwbloemige wijduitgeslagen sluiers van de vrouwen

vlamden oogslag-vluchtige vlekken in de deinende donkerte langs den eindeloos-boomgezoomden weg . . . .

. . . .

En nu er niemand kwam van de stede naar 't huis aan den weg van Korozaïn, waar de minne vrouwe woonde,... niemand in dien avond, die zwanger van zwoelte en drukkend van minnedrang was, zonk er een vierigvreemd verlangen in de vrouwe..... een vierigvreemd verlangen naar den man, die nu aanstapte met zijn stillen stoet onder looverduistering . . . .

. . . .

Nu kende z'hem : de Nazarener was het — de zoon van den timmerman — die 't land doorliep en 't Rijk Gods predikte...

En er kwam hooveerdij in der vrouwe ziel — want hij was een Nazir — nooit had hij eene vrouwe gekend.

En zij — ze zou hem roepen : ze moest hem hebben — ze zou hem trekken uit zijnen troep..... en ze zou hem brengen in heur slaapsteê : hij moest erin : smeeken zou ze — geld hem bieden en schatten — dreigen zou ze, maar hij moest. . . . . . .

. . . .

Wilde niet de meester binnengaan bij de keefse ?...

De mannen drongen dichter om hem en eene van de vrouwen zoetjes zei :

— Meester, 't is eene slechte vrouwe — die van Korozaïn en van Bethsaïda loopen met ziekten van haar...

Maar hij — de man met zijn bleekblinkend wezen — stond stille.

En zijn oogen, diep en rustig lijk een meer zonder branding — staarden op de vrouwe.

— Heer, zei ze schroomschuw, kom vernachten in mijn huis ; uwe voeten zal ik reinigen en mijne borst zal uw hoofd tot kussen dienen...

En uit den kleinen kreits, die lijk een kluwen rond hem kringde, trad de Nazir...

De schare schreed voort wijl de meester het huis der vrouwe binnenstapte...

Rood fluweel en avondzonne smolten saâm tot teere tinten in de slaapstêe.

En lijk een ketting wou de vrouwe heur armen rond des Nazirs nekke slaan, lijk eene ketting die hen schakelen zou aan elkaar in immerstijgende stuwing van liefde.

— Wees mijn Minner ! mijn Lief ! mijn Al, ô Nazir, zei ze driftigstemmedoovend, ik ben uw Ding, uw Eigendom !...

Maar Hij rees op van de stede, waar Hij zat en Hij stond rankerecht tegenover haar, die vreeze voelde van den blakenden blik zijner Mysterie-oogen en van den glimmenden glans, die op zijn bleek Profetenwezen waasde.

— Vrouwe !...

Zijne woorden klonken stil als waren 't peerlen geweest, die uit smeltend zonnezinken de stede binnenvloeiden.

— Vrouwe ! Ik ben uw Minner ! Van 't begin der tijden heb ik uwe ziele bemind ! maar uw Lijf moet gij louteren, dat Lijf, dat mijner Handen werk is, moet gij Zuiveren van de Zonde . . .
. . . .

En knielende knelde de vrouwe heur armen rond Zijne Voeten en lijk een slavinne kuste Ze, wijl de magere Handen van den Meester een Zegenend gebaar schreven boven heur hoofd, vanwaar de glooiende haardos lijk een boetekleed langs den rug plooide. .
. . . .
. . . .

En buiten op den weg naar Korozaïn, onder de platanen, was de nacht gevallen, een nacht van Eindelooze Ruste en Vreê.

Leo van Goethem.

GEDICHTEN.

I.

HORAE PRISTES.

Ik zal hier eenmaal niet meer zijn, mijn lief.
O neen, wees stil, ik zal uw rust niet jagen,
Ik zal allêén dien kroon der smarten dragen,
Waarvan uw hand mijn slapen niet onthief.

Ach, dat gij ook, wat ik U niet dorst vragen,
Die schaamle gift, dit een gering gerief.
Mij nimmer deed, mijn Leed geworden Lief,
Van zacht te schreien bij mijn moede klagen.

Dit eind nu niet. Mijn leven zal nog glijden
Langs veel verdriet en luttel vreugdelach,
Gij zult nog vaak den drank der smart bereiden...

Neen, nu nog niet, mij rest te vëel beklag...
Ach, dat wij toch nog eëns te zamen schreiden,
Dat ik nog eens uw milde deernis zag.

II.

AAN EEN VRIEND.

En wēet : de droefenis rust in mijn stil gemoed.
En 't pijnigend gevoel van vele onzekerheden,
Daar alles om mij heen me omhuivert, met gebeden
Naar vreugde's nooit geproefd en onbereikbaar zoet.

Daar onder 't grauwe floers van duistre wolkgewaden
Mij alles ligt vervreemd, geen ding zich zelf gewis,
En alles fluistervraagt, — of dit voor eeuwig is,
En of geen vrede näakt langs helle hemelpaden.

Gij vraagt me of nooit een lach zacht fonkelde om mijn mond ?
Of dan mijn woorden nooit van vreugde en blijdschap spraken ?
Mäar dat die lach verdorde en blijde woorden braken
Dit duide U, dat die vreugde een groöter weemoed vond.

Zoo schreit dan altijd door dit nooit gedrenkt verlangen,
En bij dit streng verdriet nog weinig om gemis, —
En 'k schrijve een stil gedicht van waar — vermoeide gangen,
En 't slepend — doffe lied der donkere droefenis.

III.

BERUSTING.

Zal ik dan nimmer meer de volle vreugde vinden,
Waarnaar mijn zoeken tastte en die mijn jonkheid zag.
Den lawe' en luiden boom, waarom geen dorre winden.
Maar 't zachte schaatren ging van blijde kinderlach.

Zoo zal dit leven dan, van vreugde ontdaan en eenzaam,
Maar zonder bitter wrok verglijden naar den dood,
Zoo zij het dan met leed en rust van leed gemeenzaam,
En nimmer van verdiet of wrange vrede bloot.

Zoo zal geen schille snik, geen hart-ontschoten klagen
De deernis breken van mijn mijmerend geween,
Zoo moge ik dan het kleed van heilgen weemoed dragen,
En luistren naar mijn hart, tevreden, wèl alleen.

P. N. Van Eyck.

VERZEN.

Den avond zoelend zijgt op land en Leië
En welft er over als een waas van peis.
De boomen staan daar stil, in 't avondgrijs,
En wiegewagen, rythmisch, rij aan rijen.

O vrouwe, die nu op mijn schouder leunt,
Hoort gij den nacht, die voor ons beiden deunt ?

De nacht is als een jonge, reine maagd,
Die in haar schoot de zoeste ruste draagt,
En haar ons bieden komt met stille zangen,
Die om ons drijven blijven, om ons hangen.

O vrouw, wiens hart in mijne omarming beeft,
Ziet gij den nacht, die om ons beiden zweeft ?

Een grijsaard, die geleefd heeft en gefaald,
En uit wiens oog thans eeuwige ruste straalt.
Hij legt zijn koude handen op mijn oogen,
En koelt wat ál gejaagd heeft en bewogen.

De nacht omarmt nu weide, land en Leië
En welft er over als een waas van peis.
De boomen staan daar stil, in 't avondgrijs
Als donkre, vage schimmen, rij aan rijen.

O, laat ons nu genieten van dien nacht,
Dien schoonen nacht,
Die beiden ons omzwacht,
Wij, die malkaar zoo innig diep beminnen.

O, laat ons nu genieten van dien vree,
dien vromen vree,
die neerdauwt op ons twee,
En zeegnend zijgt uit hooge hemeltinnen.

O, laat ons blijven in dat nachtlijk zwart,
Dat stille zwart,
dat droppelt op ons hart,
En er een hemel spant die breed komt blauwen.

O laat ons blijven in die eenzaamheid,
Die eenzaamheid,
Die in ons ziele leit
Een eeuwig, onvergankelijk vertrouwen !

O laat ons lang nog droomend beiden !...

De vriendelijke nacht omarmt ons beiden.....

JOH. LEFEVRE.

KUNST EN LEVEN.

FOLKLORE.

Het vertelseltje van het Begijntje, dat zoo neerstig was.

De vier kleine kleuters zitten in de huiskamer en vervelen zich erg ; — 't regent sinds drie dagen !

Gustje, opeens : " Moeder, vertel eens iets ! " Al de Anderen : " Ja ! moeder ! "

Clara : " Dat van sterk Jan !

Gustje : " Neê moeder ! van den wolf ! "

Kleine Max : " Moê ! Ta fa de..... ta fa de..... ta fa de boe boe ! "

Moeder, die toch beu gelezen is in den " Kempenbode, " legt het dagblad neêr en zegt glimlachend : " Ge moet eerst t' akkoord zijn. "

Lowieken : " Moeder, dat van het begijntje ? "

Allen : " Ja, moeder, dat nieuw ? Ge hebt ons een nieuw beloofd. "

Moeder : " Wel, ik zal u vertellen van het begijntje, dat zoo neerstig was. "

Algemeene aandacht. Vier mondjes half open.

Moeder : " Er was eens een begijntje... "

Lowieken : " Moeder, is het lang geleden ? "

Moeder : " Heel lang ; wel driehonderd jaar ! "

Allen, met sprankelende oogen : " O ! dan moet het schoon zijn ! "

Moeder : " Luistert nu :

" Er was eens een begijntje en dat begijntje was zoo neerstig en christelijk, dat vóór of na haar nooit zoo een christelijk en neerstig begijntje den Heer heeft gediend. Eer het klokje luidde voor de vroegmis, had ze al den kruisweg gedaan ; eer de priester zijn albe weêr had uitgeschoten, zat ze aan hare naaitafel. En dan liet zij de naald niet meer los, tenzij om elk kwartier zich devotelijk te zegenen, terwijl ze een schietgebedeken las.

O ! 't was een neerstig begijntje !

Zij alleen kleedde het gansche begijnhof ; — en er waren zusterkens daar ! en die konden nogal verslijten op een jaar !

Ze sneed lijfjes met de dozijn, ze naaide kappen met de vier en twintig, ze zoomde rokken met de zes en dertig ! Op 'nen wip had ze een stuk vastgespeten, aaneengedriegd ; en dan..... rroef ! onder het machien : 't was gestikt ! "

Lowieken, die met zijn tienjarige geleerdheid reeds het ongeloof heeft ingezogen, vraagt guitig :

" Moeder, bestonden toen ook al naaimachienen ? "

Moeder (wat geraakt en in 't geheel niet zeker) : " Lowieken, als ge mij nog onderbreekt, schei ik dadelijk uit. "

Allen, angstig : " Neê moêken, moêken lief ! Hij zal niets meer zeggen ! "

Moeder : " ... op 'nen wip was alles ge... genaaid.

En dan vlogen hare ijverige vingers over het goed en al de driegdraden schoven er uit met een rap gefluit : Fwit ! Fwit ! Als er een stoppeltje niet meêwilde, kreeg ze het vast met hare scherpe witte tandjes ; — knak ! de weêrspannige werd afgebeten eer hij wist waar hij het had.

Zoo ging het den heelen morgen, tot het hoog tijd werd om eten te koken ; zoo ging het weêr den heelen namiddag, tot de avond op zijn zokken kwam aangeslopen en fluisterde : " Begijntje, de dag is om ; lees nu wat in het " Het leven der allerzoetste Moeder Jesu's. "

Dan prikte zij de naald met den langen krullenden draad op haren boezem en ze vouwde zorgvuldig de voltooide stukken op. Ze schoof de tafel tegen den muur, nam den keerborstel en ging duchtig in al de hoekjes en kantjes om 't laatste snippertje en 't laatste eindje driegdraad buiten te keren.

Want ze was zindelijk ook! Kraaknet was altijd de vloer; en zij zelve, wanneer ze na haar sober avondeten haastig de geburen afliep om de nieuwe rokken en lijfjes te bestellen, ze rook zóó frisch naar het verschgewasschen linnen, dat men haar zou gekust hebben alleen om den neus onder hare hagelwitte kap te mogen steken. "

(Al de kleine kleuters lachen hartelijk bij dat potsierlijk gezegde).

Moeder : " Nadat ze zoo jaren lang gesloofd had en gelezen, nadat ze bergen stof, mijlen garen en millioenen schietgebedekens verwerkt had, toen

stierf ze, voorzien van al de Sacramenten van Onze Moeder de Heilige Kerk. En al degenen, die haar gekend hadden, zegden vol overtuiging : " O ! dat begijntje gaat recht, regelrecht naar den hemel ; dat heeft zijn plaats in de hoogste rei der gelukzaligen, daar waar ze rijstpap eten met gouden lepeltjes. "

En Begijntje's bewaarengel was van hetzelfde gedacht. Wanneer hij met het hem toevertrouwde zieltje vóór den troon van God den Vader verscheen, riep hij met blijde stem :

" Almachtige Vader, ik breng u het zieltje van een begijntje, 'twelk immer zoo neerstig en braaf was, dat het nooit den tijd heeft gehad om ook maar aan kwaad te denken. Het verdient eene plaats in de hoogste rei der gelukzaligen, daar waar ze rijstpap eten met gouden lepeltjes ! "

Kleine Max, met gretigen mond : " Pap !... Pap !... Max ook pap ! "

Moeder : " Seffens, als het gedaan is, krijgt kleine Max lekkere pap. Luister nu wijs naar het einde :

" God de Vader bekeek het zieltje eens, en het scheen hem zoo helder doorschijnend, zoo vlekkeloos rein als een dauwdruppel. Ook was het slechts uit louter plichtkwijting, dat hij tot zijn secretarissen zei : " Brengt de lijsten. "

Ge moet weten, dat in den hemel lijsten worden gehouden juist gelijk in de school ; en dat God de Vader goede en slechte punten uitdeelt, precies gelijk de meester onder de les. Elke zonde, elke deugd heeft haren register, en deze boeken worden toevertrouwd aan de braafste afgestorven kinderen, aan de kleinen die gedurende hun leven in de school de lijst ook altijd eerlijk hadden gehouden. "

Lowieken wordt rood van spijt als hij denkt, dat hij ook reeds een paar malen de lijst mocht houden, maar dat hij er zoo deerlijk onder gekonkelfoesd heeft.

Moeder : " En al de secretarissen plaatsten zich op twee reien, de belooners rechts, de straffers links. Wat was dat een schoone aflezing voor het nonneken ! In al de deugden had zij den maximum : zoowel voor vlijt als voor gedrag, voor ootmoed als voor zedelijkheid, voor goedhartigheid als voor godsvrucht. Al de lijsten der hoofdzonden waren nog zoo blank als toen haar naam erop geschreven werd. Gulzigheid : nul ; onkuischheid : nul ; hoovaardigheid : nul..... zoo klonk het immer voort, door al de

ondeugden en ketterijen, door de doodzonden en dagelijksche zonden heen ! 't Begijntje's zieltje voelde zich al lichter en lichter worden van hemelsche vreugd en 't raakte den vloer nog slechts met het tipje van éénen voet, gereed om op te zweven naar de hoogste rei ; — want de zieltjes der gelukzaligen worden opgetogen door hun eigen geluk en hebben zelfs geen engelenvleugels noodig om te vliegen.

Helaas ! daar kwam de laatste schrijver vooruit en las met bedrukt gezicht — 't deed hem zelven leed :

" Verspilling : één slecht punt. ".....

't Begijntje kreeg eenen schok, van verbazing zoowel als van angst !

God de Vader zag verwonderd naar den secretaris om hem te vragen of het geen missing was. — Hoe kon zulk een arm schaap zich plichtig gemaakt hebben aan verspilling ?

Toen klonk een getok op de deur.

Sinte Pieter deed open, en men zag eenen zwarten, solferstinkenden duivel, met spitse horens en oogen gelijk gloeiende kolen, een pakje afgeven in eenen vuurrooden zakdoek : " Van 't begijntje, " zegde hij.

Sinte Pieter bracht het voor den troon, knoopte den vuurrooden zakdoek los en..... haalde er al de snippertjes uit, die 't begijntje in haar leven de moeite van 't oprapen niet waard had geacht, en al de eindjes driegdraad, die ze onachtzaam had buiten gekeerd, zonder te denken, dat ze nog wel hadden kunnen dienen !

" 't Is jammer, " zei God de Vader, en hij sloeg zijn strafboek open :

" Dagelijksche zonden..... hum !... hum ! bladzijde 874.... 't is doodjammer !..... zes..... zeven..... zeven..... maar daar is niets aan te doen..... achthonderd..... verspilling — minste straf : een halve eeuw penitencie....."

Begijntje's zieltje werd ineens zóó zwaar van verdriet en schaamte, dat het wegzonk door den vloer van den hemel..... recht tot in 't vagevuur ! "

Clara. " Och arme ! "

L. Borgerhoff.

Een Staatkundig Aesthetisch Conflict.

Hugo von Tschudi — exit !

Dat op enkele uitzonderingen na de pers, en met name de Duitsche pers met gepaste bescheidenheid zoo kort mogelijk heeft stil-gestaan bij het ten-hemel-schreiende geval, dat een zaak-kundige en enthousiaste museum-direkteur — waarlijk een rara avis — op wat euphemistisch wordt genoemd "Erholungs-Urlaub" wierd gesteld om misschien te worden vervangen door een der bedenkelijkste typen onder de Duitsche schilder-hovelingen behoeft geen verwondering te wekken. Dit geval toch is geenszins een alleenstaand verschijnsel en niet zonder een psychologischen achtergrond van monarchalen behouds-nood. De wonderlijk van patriottische-leuzen-vrije direkteur den berlijnsche nationale galerij heeft, voor een groot deel door particulieren belangeloos bijeengebrachte sommen bestedend aan het aankoopen van werken van de zoogenaamde "impressionisten", jaren-lang zich geoccupeerd met te trachten een gedeelte van het berlijnsche kabinet een waar overzichtelijk monument te doen worden van de moderne kunst-beweging in zooverre deze zich verkenbaart in de manifestaties van genoemde schilders. Jaren lang heeft het ook in de reaktionaire hof-kringen gebroeid van zeer begrijpelijke verontwaardiging over een tot-dan-toe gekende noch verwachte buiten-sporigheid van dezen ambtenaar om behalve de reeds al niet bijzonderlijk in de sferen van het Nationale ademende schilders uit den Liebermann' schen kring zooveel luid-ruchte en onhoffelijk-gemanierde buitenlanders als Monet, Cézanne, Sisley, Pisarro, Degas en Claus te durven stellen boven de beminde parade-paarden der "gute, echte Deutsche Malerei".

Het schijnt ons hier ter plaatse van geen belang uit te maken of van uit het meer eeuwige en meer gelijkelijk-verwijderde standpunt, waarop wij als vóór-ingenomen tijdgenooten zoo bezwaarlijk vermogen ons te plaatsen, een landschap van Monet misschien even weinig of even veel waarde zal blijken te hebben als een historie-schilderij van weten-wij-welken lugubren duitschen professor en of een ons sympathieke realistisch-geziene "danseuse" van Degas meer of minder kunst zal blijken te zijn dan eenige weidsch en braaflijk-sentimenteel betitelde vrouwe-figuur van Cornelius of, om nu zelfs eens direkt hoog-vermaarde paasch-ossen van het goede filisterdom bij de

vergulde horens te vatten, dan een ons zoo antipathieke rhetorische allegorie van Böcklin, Thoma en de hunnen. Wel echter dient het verschil gekenmerkt van de wijze waarop de twee groepen van schilders — hun analogiën vindende in twee soorten van levens-en wereld-beschouwing — die in het geval-von-Tschudi huns ondanks tegen-over elkaar gesteld worden zich verhouden tot het algemeene Menschheids-Leven. En dan wil het ons een uitgemaakte en niet-meer-te-betwisten zaak voorkomen te zijn, dat de door den persoon, die de duitsche monorchaal-maatschappelijke inzichten représenteert, den keizer bevoorkeurde groep van conventioneele, d. w. z. niet van-uit-hun-subjectieve-en-individueele-wezen maar volgens heerschende en aangenomen begrippen hun werken vormende schilders zoodanig in de ordening van het algemeene ommestaande leven begrepen zijn, dat zij zich-zelf zien en niet anders beschouwd wenschen te worden als de vervaardigers van de aangename luxe-producten waarmede de lieve en lastige kinderen der wereld de op zich zelf schoone kortzichtigheid hunner verlangens naar persoonlijken roem, vaderlandsche grandeur en conventioneel-ethische bewogenheid bevredigen. Daarentegen kan worden gezegd, dat de in de persoon van von Tschudi gedésavoueerde schilders, wier negatieve affiniteit gemeenlijk onder de ver-strekkende verzamelnaam : " *impressionisten* " wordt aangeduid, in het individueel buiten het aktieve menschheidsleven staan van elk hunner, werkende buiten in onzen tijd ondenkbare positieve metaphysisch-sociale invloeden, slechts uit werkens — d. i. levensdrang als onbewuste openbaarders van in hen ageerende psychische krachten, in hunne gezamenlijkheid in tegenstelling met de boven-aangeduide lieden niet als een bijzondere uitwas van de veereenzijdiging van dat leven zich voordoen, maar zij, als onbewuste uitsprekers van dezelfde verlangens en hartstochten, die de drijvers zijn van alle andere daden van het verwoestende en zich-zelf vernieuwende leven van onzen tijd, wel degelijk in hun persoonlijke afzonderlijkheid volledig door de weidsche dracht van dat leven worden omvat. Dit is het, waarom wij ze als vergestalters van het Eeuwige — hun menschelijkheid — in de geestes-materie van onze ons zoo na aan 't harte liggenden eigen tijd zoo beminnen boven de eerst-aangeduide groep van verbeelders van het Tijdelijke — roem, vaderland en moraal — in de ons vreemde vormen van een ons oneigen tijd of een receptmatig-aanvaarde natuur.

Waar wij nu echter in onze eklektische afzondering de gebrekkige, onbeholpen en aarzelende intuigen van het Leven, ja zelfs de absoluut leelijke of afzichtelijke excessen van overmoed en baldadigheid eener zichzelf niet kennende jeugd, zoo wij ze al aesthetisch verwerpelijk vinden, altijd om hun menschelijk schoon verkiezen en stellen zullen boven de zorgvuldige, nette, feillooze en vale prestaties van een steriel conventionalisme, daar mogen wij toch niet uit het oog verliezen de algeheele redelijkheid om van het misschien lagere, maar zeer zeker breedere standpunt van een monumentaal maatschappelijke-synthetisch verlangen deze uitingen, als vallende buiten de niet straffeloos te verwaarloozen grenzen van een monarchistische en nationale ordening, te verwerpen.

Niet waar, het Levende, het altijd groeyende en veranderende, zijnde daarom, zonder voorop gestelde bedoeling, van zelf reeds het steeds revolteerende tegen de tot vasten vorm en onkrenkbare doktrien verstarde inzichten van socialen, politieken en artistieken aârd en het Algemeen-Menschelijke, dat in ontkenning van politieke grenzen overeen komsten vindt, die maken "the whole world kin" zullen steeds de van hun besef doordrongen gemoederen strijdig doen zijn met de inzichten van uiterljke vormvastheid, die, nu de begrippen van innerlijken samenhang vervaagd zijn, de basis en het cement vormen van statelijke staats-gevaarten als het Duitsche.

Het geval von Tschudi is aldus niet een conflict van persoonlijke ziens-wijze, maar wij kunnen het nu zien als een van de veel-eenige verschijningen van een maatschappelijk-synthetischen geest, die wij, gelijk wij het leven bewonderend wenschen te aanvaarden, niet zonder hoogachting moeten begroeten, maar die wij, schoonheids-begeerigen als wij toch eerstens en vooral zijn, in dit aspect niet anders dan ten zeerste kunnen detesteeren.

Echter zullen wij immers nooit vergeten, dat de meest door-tastende handelingen van staatkundigen-behouds-nood tegen en tijdelijk ten nadeele van de voortbrengselen van een zich vernieuwend Levens-inzicht niets te maken hebben met en niets stremmen kunnen van den schoonen op-bloei der menschelijke Psyche.

Walter van Diedenhoven.

Antw. April MCMVIII.

EERSTE JAARGANG, JULI-08

IRIS

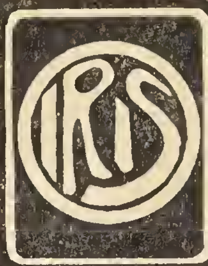
LITERATUUR KUNST·SOCIOLOGIE WIJSBEGEERTE

ONDER·REDACTIE
EMILE.CLAUS
EMILE.DURKHEIM
GEORGES.PAPENS
GERARD.CEUNIS
RICHARD·DE CNEUDT
JOHAN·LEFÈVRE

UITGEGEVEN·TE·BRUGGE
DOOR·ED.VERBEKE &Co., Ltd

GERARD CEUNIS

Algemeen Agentschap voor Holland en Koloniën:
MEINDERT BOOGAERDT Jun., TE ZEIST

"IRIS"

VRIJ, ALGEMEEN NEDERLANDSCH MAANDSCHRIFT

voor Literatuur, Kunst, Sociologie en Wijsbegeerte.

Secretariaat der Redactie :

GERARD CEUNIS, OTTERGEMSCHE STEENWEG, 36, GENT.

Uitgevers : ED. VERBEKE & Co. Ltd., Sinte Katherinapoort, Brugge.

Inschrijvingsprijs voor 6 maanden : 5 fr.; voor één jaar : 10 fr.; het nummer : 1,25 fr.
Voor Holland, 6 maanden : 3 fl.; 1 jaar : 6 fl.; per nummer : 75 cent.

INHOUD :

MEDEWERKERS :

ELKE SCHRIJVER IS VERANTWOORDELIJK VOOR ZIJNE BIJDRAGE.

Alle stukken voor de Redactie, tijdschriften ter ruiling, boeken ter bespreking, enz. moeten gezonden worden aan den redacteur-secretaris GERARD CEUNIS, Ottergemsche steenweg, 36, Gent (België).

DE SECRETARIS DER DEKENIJ.

X.

De groote dag was aangebroken.

Van zoohaast de eerste klaarte zedig door de neergelaten storse van de slaapkamer schoof, gleed Goedaert uit het bed, trok kousen en broek aan en ging op de punten der teenen, om zijn vrouw niet te wekken, naar zijn werkkamer. Hier trok hij de vensters wagewijd open en keek naar buiten. De weldadige frissche morgenlucht waaide liefelijk om zijn brandend voorhoofd. De hemel, die stilaan met teere bleeke tinten over de donkere achterhuizen openlichtte, was wolkeloos overal, en in de diepe, plechtige stilte van den rijzenden dag lag een oneindige goedheid, die zacht en vredig in Goedaert's herte daalde. — O eindelijk — eindelijk was de heugelijke dag daar ! Soms had hij gedacht dat hij nooit zoude aanbreken, dat een onvoorziene gebeurtenisse, een onoverkomelijke hinderpaal de bekroning van weken reusachtigen arbeid hadde onmogelijk gemaakt. Dezen nacht nog had hij allerlei wonderlijke droomen gehad, en vreemde vizioenen hadden gedurig zijnen slaap gestoord ! Maar neen, 't waren allemaal dwaze inbeeldingen geweest, want zie — de heerlijke, plechtige dag zat al in de lucht en de hemel, waaraan geen enkel wolksken dreef, spande zich liefelijk en belovend uit over de trage wakker-wordende stad...

Het herte vol zonnig geluk, kleedde hij zich dien morgen aan en 't was de eerste maal na vele weken dat hij zijn morgeneten nutte met een zaligen glimlach op het stralende gelaat. Melanie zat zwijgend tegenover hem, want in de laatste dagen sprak zij hem nooit meer aan en Lize zat tusschen beiden in, opgewekt en frisch en blozend, als altijd. In de overmate van zijn geluk voelde Goedaert de behoefte een vriendelijk woord tot zijn vrouw te spreken, want heden wilde hij rondom zich niets dan blije gezichten, stralende oogen, vroolijke stemmen... Als zij vandage

getuige zou geweest zijn van zijnen triomf, dan zou alles weer van zelf in de oude schoone plooie komen...

" Welnu, Melanie, wat peinsde van 't weere " ?

Zij haalde de schouders op, maar zweeg.

" Vindt gij ook niet dat het prachtig weer is ? Zulk een lietelijke blauwe hemel, en zulk een vriendelijk, feestelijk zonneken ! O 't zal hier stroomen van 't volk, heel Gent zal op den steenweg zijn ! " jubelde hij.

" 't En is nog geen achternoenend " — zei ze opeens en keek naar de lucht.

" Wat wilde daarmêe zeggen ? " vroeg hij onrustig.

" Dat ge niet te vroeg victorie moogt kraaien ! Der kan nog zoo veel veranderen... "

Hij keek ook naar buiten, en zag eenige vuilgrijze wolkjes traag over de roode daken wegdrijven. Hij verbleekte. Dwaasheid ! Dat zei immers niets ! Wolken ! Ons land is er bijna nooit zonder... Daarom moest het niet noodzakelijk regenen... Als hij eenige minuten later met Lize zijn groote, nieuwe, driekleurige vlagge uit het venster heesch, overschouwde hij den wijden hemel, die den breeden steenweg overkoepelde en vond de enkele drijvende wolkjes zoo onschuldig, dat hij zelf lachen moest, om den angst, die hem zooeven had aangegrepen...

Op drie verschillende plaatsen gelijk waren werklieden bezig de kiosken op te timmeren, onder de nieuwsgierige oogen van een lachende, pratende, opgewonden menigte van vroege slenteraars, en aan de vensters van al de huizen, de rijkste zoowel als die van de eenvoudige burgers, stak men de wapperende nationale vaandels uit. 't Was eén weelde van schoone, schitterende kleuren, eén glorie van zwart en geel en rood, waartusschen een licht, koel windeken zot en speelsch waaien kwam. 't Was een treffend en hartverheffend schouwspel de eensgezindheid van al de geburen te zien, den ijver en de liefde, waarmee ze den oproep van 't comiteit om te vlaggen, allen zonder uitzondering beantwoordden....

" Ik had toch niet gedacht dat er zóoveel vlaggen zouden worden uitgestoken, papa... "

" Ik wel, kind, ik wel... En er komen er nog gedurig bij... Zie maar, — o zie, zie ! "

En hij wees, in verrukking, naar de schitterende vaandels overal.

"Ja, papa, 't is waar... Iedereen doet meê. — 'k Ben benieuwd om te zien, wie er allemaal naar het bal gaat komen..."

"O, iedereen, kind, iedereen! 't Zal er chic zijn!"

En onder deze overtuigde woorden ging hij weêr beneden, deed zijn zwarten frak en hoogen hoed aan en ging, met genadige waardigheid, aan 't werkvolk, dat aan de kiosken bezig was, kaartjes uitdeelen, waarmeê ze pinten mochten gaan drinken bij den herbergier, wiens naam op het kaartje stond. Men had dit gedaan om iedereen kontent te stellen. Als de kiosken waren opgetimmerd en de werkventen, aan wie hij met zachte, lieve woorden zijne hooge tevredenheid had uitgedrukt, waren heengetrokken, ging hij, rookend een allerfijnste geurige Havanna — heden was zijn pijpken te gemeen — naar den Gekroonden Aap. Hij was er de eerste.

"Mijnheer Goedaert, wat peinsde gij van 't weere?" vroeg hem de patroon.

"Dat we 't getroffen hebben, peins ik... 't Zal een prachtige dag zijn..."

"Denkt gij dat waarlijk?"

"Bij ja ik, waarachtig. Op zulk eenen dag regenen! Waar zijn toch uw droeve zinnen?"

"'k Vinde toch dat het stillekens aan overtrekt... Dat en spelt toch niets goeds..."

"Och kom, dwaasheid", zei Goedaert luchtig, en ineens zich vaag herinnerend eens in een boek over schilderkunst gelezen te hebben, hoe bewolkte hemels eigen zijn aan de lage landen van Vlaanderen, en een deel hunner schoonheid uitmaken, vervolgde hij, in een plots-gewekte stemming van kunstenaars-geestdrift: "Wolken? Maar dat is de ziel van Vlaanderen, het wezen, de kern, het ware karakter van onze streken. Eene schoone lucht vol wolken zal nog de schilderachtigheid van onze feestelijke, bevlagde straten verhoogen!"

— Ja 't, als 't niet en regent," wedervoer de Waard nuchter.

De een na den ander kwamen nu al de comiteitsleden binnen, en om negen uren waren zij der allemaal; zij spraken over niets anders dan over 't were, hielden lange wetenschappelijke discussies en deelden uit hunne bevindingen allerhande tegenstrijdige weerkundige ervaringen mee, waardoor zij het duiveltje van onrust, dat zoo vreemd in hun binnenste begon

te roeren, trachtten tot bedaren te brengen. Zij stonden, in reken, rechtop met uitgerekte halzen en speurende oogen voor de hooge, breede vensters van den Gekroonden Aap en zagen eerst met weemoed, dan met angst, eindelijk met ontzetting, hoe de traag-aandrijvende grijze wolken zich in donkere gevaarten samenpakten, hun grauwe stoeten naar alle einders uitstrekten en ten leste de lief-lachende zonne vermoordden en den schoonen, blauwen hemel met hunne eendelijke grijze wolkelegioenen jammerlijk overrompelden... De comiteitsleden keken elkaar bleek en zwijgend aan; geen, die den moed had met een woord op den nieuwen, onrustbarenden toestand te wijzen.

"'t Is triestig," barst eindelijk Delarue uit.

"Ja 't" zei Janssens.

Al de anderen stonden, in één roerlooze reke, vol droefheid te knikken.

"'t En zal nog niets zijn!" trachtte Goedaert de anderen te troosten. "Zie ginder ver is er nog een hoeksken blauw! Zoolang er blauw is, is er hope! 't En zal daarom niet regenen!"

Op dit oogenblik stormde een persoon — een kalant van den Gekroonden Aap, — als een gejaagde dief de herberg binnen. "Mijnheers, 't begint te regenen!" riep hij tragisch.

"Och kom, dat en is niet mogelijk!" zei Goedaert met droeven lach. "Regenen!"

Allen stormden, van hun respectievelijke standplaats, als één man buiten, en staken op het voetpad hunne bevende handen, ter onderzoekinge, vooruit; enkelen hielden hun hoofd achterover en zagen met 't bleek-ontstelde gelaat naar de hoogte.

"Noten met gaatjes," juichte Goedaert zegevierend. "'t En regent niet!"

"'t Doet, 't doet," klaagde Vollaert. "'k Heb 't gevoeld op mijn hand — een druppel of drie..."

"En ik heb er een op den tip van mijnen neus gekregen!" zuchtte D'Hooghe.

"Ik ook," bevestigde Delarue.

Nauwelijks waren zij weer binnen, of het begon zachtjes te regenen. Zij stonden weer op hun zelfde plaats met den neus tegen de ruiten gedrukt en keken halstarrig de hoogte in. Het regende stil en regelmatig voort en uit den effen, vuilgrijzen hemel schoven de schuine stralen in fijne even-

wijdige lijning langs de hooge huizemuren op de eenzame strate. De bestuurleden en wilden niet wijken, zetten zich niet eens neer, maar bleven stom en radeloos naar den regen staren, die stilaan verdichtte en met eentonig geruisch tegen de ruiten taakte. Uren stonden zij daar, peilend met manhaftig volharden het kleinste hoeksken van den hemel, of daar geen streepken blauw of een worstelend zonnestraalken te ontwaren en viel. Maar het groote geluchte bleef eendelijk grijs en de zonne zat ergens onzienelijk en schamelijk achter de eindelooze wolkewade weggestoken. De regen maakte nu al bobbelende plaskens tusschen de nat-glimmende kasseien, liep in straalkens van de muzieklessenaars der kiosken op de strate en klaterde in klare stroomkens door de smalle greppels naar de geduldig-zwellende riolen. Als natte dweilen hingen de doorweekte en druipende vaandels aan hunne stokken. 't Was een droevig, pijnelijk schouwspel. Andere geburen waren langzamerhand ook binnengekomen in den Gekroonden Aap, en weldra was het in 't café éen dof geluid van diepe zuchten, wanhopige kreten en klagelijke woorden... Omtrent den middag deed de zon heldhaftige pogingen, om door de dichte drommen harer aanvallers heen te breken, maar de wolkestoeten, éen oogenblik verdrongen en uiteengeslagen door de vechtende zonnestralen, pakten zich in woede donkerder en dichter bijeen en van de verjaagde zonne en was nu geen tipken meer te zien, terwijl de rustelooze regen met steeds grootere hevigheid nederviel.

"'t Is een weerken voor gansch den dag," zei Janssens.

"Ja 't," beaamde Goedaert, die de laatste hoop verloren had...

"Dat is voor mij en al de herbergiers honderden franks schâ," jammerde de waard. "'t Zou hier gestroomd hebben, en nu — wie zal de couragie hebben door zulk een hondenwêer naar den Steenweg te komen? O, 't is bekrijschenswaard!"

"En wat gaan we doen met de feesten?" vroeg Vollaert.

"Waarmee?" zei Delarue met toonlooze stem.

"Met de feesten? Kunnen we die niet uitstellen?"

"Daar en is geen denken aan... De muzikanten zijn betaald om vandaag te komen spelen, en goed wêer of slecht weer, ze zúllen spelen."

"We kunnen ze toch niet in den regen laten spelen?"

" Waarom niet ? " meende Delarue. Als ze niet spelen moeten wij ze tóch betalen. "

" En 't vuurwerk ? "

" Dat gaan we natuurlijk uitstellen — als de vuurwerkmaker 't wil of kan. Met zulk een weer kan hij 't toch niet gereed stellen. 'k Ga direkt iemand naar Ledeberg zenden om hem te vragen het vuurwerk tot morgen uit te stellen. "

" En als 't morgen nóg regent ? "

" Wel, dan hebben wij 't aan ons been en moeten wij 't tóch betalen. Hij kan daar natuurlijk niet inkomen. "

" 't Is wreed — al die moeite voor niets — al dat schoon geld in 't water, " klaagde Janssens.

" Ja 't, 't is wreed, " herhaalde Goedaert, die er zoo bleek en ontdaan uitzag dat men waarachtig medelijden met hem zou gehad hebben. Hij, die anders overal met zijn meeninge bij was, hij en had binst de laatste ure nog geen tien woordekens gesproken. Zijn keel was als toegeschroefd, en hij kon uit zijnen zwaren kop geen verstandelijke gepeinzen meer krijgen. 't Was alles grijs en donker voor zijn oogen en in zijnen geest, zoo grijs en donker als de lucht.

Met een loomen handdruk gingen de comiteitsleden uiteen, elks zijns weegs, met moedeloos gebogen hoofden. Zij waren de eenige menschen op straat. Bij tijden kletste een kille windvlaag den sijpelenden regen tegen hun aangezicht. Thuis gekomen, zette Goedaert zich zwijgend aan de tafel, maar eten kon hij niet. Een grenzelooze droefheid was in hem, en indien dat niet zoo kinderachtig ware geweest, hadde hij wel kunnen schreien. Nu moest hij zijn verdriet opkroppen, en achter in de keel had hij een wrang en pijnlijk gevoel. Melanie zag hem half-spottend, half medelijdend aan, en over Lize's lief gezichtje lag een waas van weemoed. Hij stond op, en ging zich in den salon voor 't venster stellen. Het regende zonder ophouden, in griezelige regelmatigheid. 't En zou niet meer eindigen. Toch kon hij van 't venster niet weg, 't was of een ongekende macht hem geketend hield aan zijn plaats, om aldoor, aldoor, te staren naar 't effen-grauw geluchte, waaruit de regen neergudste, of soms een wonder vreemd verschijnsel gebeuren mocht en de donkere hemel opklaren almedeens... Meer dan een ure stond hij daar, starend, wachtend, roerloos.

De regenstralen kletterden tegen de ruiten en boven zijn hoofd deed de wind den zwaren vlaggestok in zijn ijzeren grijpstangen rammelen. 't Was om er van te huiveren.

Als de pendule op den schoorsteen bijna twee uren wees, trok hij zijn habiet aan, maakte op de groote, witte, blinkend-hard gesteven borst van zijn fijn hemde zijn schoon wit streksken vast, trok zijn hoog halsboordje in de rechte plooie, wrong zijn dikke vingers in de nieuwe witte leeren handschoenen en zette zich den hoogen, glanzenden cilinderheid op het hoofd. Hij, die anders wel een uur aan dat gala-toilet bezig geweest zou zijn, die gisteren nog een half uur had noodig gehad, om 't alles properkens gereed te leggen voor den volgenden dag, — hij riep niet eens Lize om met haar vrouwelijken smaak hem behulpzaam te wezen, hij keek niet eens in den spiegel. Waarom zou hij 't gedaan hebben ? Wie zou er naar hem komen kijken ? Niemand. Daarop nam hij zijn paraplu, en ging de deur uit. Den open regenscherm als een schild voor zich uit dragend, schreed hij met breede stappen over den steenweg, waar geen levende ziele te vinden was en alleen hier en daar, achter de vensters, een bedrukt gelaat naar buiten keek. In de groote zaal van Den Hert, prachtig met planten en vlaggetjes versierd, zaten, rond de groote eeretafel, waarop de champagneflesschen en kristallen bekers gereed stonden, de comiteitsleden moedeloos elkander aan te zien of keken beteuterd naar 't tipken van hunnen neus. Aan Goedaert was de hoogst vereerende taak opgedragen samen met Jan Vollaert den Opperdeken, de Opperdekenin en al de leden van het Algemeen Bestuur van den Dekenbond, samen veertien, met vier rijtuigen te gaan halen. Goedaert echter, die dezen morgen, in de vroegte, nog die taak als eene buitengewone eer beschouwde en bijna zot wierd van geluk en trots en hoovaardije, alleen door er aan te denken, voelde nu den minsten lust niet meer om die opdracht te volvoeren en wendde hoofdpijn voor. D'Hooghe verving hem. Als Vollaert en D'Hooghe, met hun ruikers en kransen als muilezels beladen — zij hadden er ook een meê voor de dame van den Opperdeken — waren weggereden, kwam de Deken Gustaaf Verbeeck, binnen. Hij had in de rechterhand een wit rolletje papier, dat hij zorgvuldig omklemd hield. Dat was de toespraak, die hij tot de gebuurte houden moest na zijn officiëele aanstelling als Deken. Goedaert had die voor hem opgesteld — het Vlaamsch, ziet ge, daar was Monsieur

Verbeeck niet al te straf in — en hij moest zijn papiertje nog eenige keeren overlezen, om te zien of 't gaan zou !

" Mijnheers, 't is triestig weere. "

" Ja 't, Mijnheere de Deken, " antwoordde Delarue." 't Is wreed, 't is wreed — zoo een tegenslag ! 't Is om er zot van te worden. "

" Ja 't, Mijnheere de President. En 't is een renuwatie voor al de neringdoenden van de Poorte ! "

" 'k Zou 't gelooven ! 't Is wreed, 't is wreed ! "

Er viel een diep stilzwijgen in. De deken overlas halfluid zijne toespraak, maar als hij bemerkte dat allen zwegen en zijn stemme vreemd in die stilte óp-klonk, rolde hij zijn discours weer op en stak het in den zak van zijn habiet. De regen kletterde nijdig tegen de ruiten en de wind gierde met plotselinge vlagen.

" Hoe staat het met het vuurwerk ? " vroeg eindelijk de Deken.

" Dat is uitgesteld tot morgen, evenals de verlichtinge. "

" Als 't zoo voortgaat, regent het morgen nog, " zuchte Vollaert.

" En gaan ze dat weten in de gebuurte ? " vroeg Verbeeck.

" We gaan 't uitroepen binst de betooginge. "

" Er zal veel volk komen naar luisteren, " zei Goedaert bitter.

Om half vier hielden de rijtuigen met de bestuurleden van den Dekenbond voor de deur van Den Hert stil. " De Broederlijke Kunstvrienden " die slechts om vijf ure moesten spelen, hadden zich bereidwillig in de zaal gesteld om den Dekenbond te verwelkomen. Als dus Mijnheer Breekers, de Opperdeken, met zijn gevolg de ruime zaal vol ledige stoelen binnentrad, hief de fanfare een dreunende Brabançonne aan. De veertien bestuurleden, — waaronder de Opperdekenin Mevrouw Scheldebaert, die evenals de Opperdeken en de Algemeene Sekretaris Kiekens, een bloemenschoof in de hand hield — schaarden zich op het verhoog in halven kring rondom de breede, groene tafel, waaraan de Comiteitsleden zaten. Janssens ging met beleefde buigingen tot hen en ontlastte ze van de bloemen en de hooge hoeden, die hij voorzichtig op de groene tafel lei.

" Waar is de Dekenin ? " vroeg Mijnheer Breekers zacht tot Mijnheer Delarue.

" Zij heeft zich doen verontschuldigen — zij en kan daar niet tegen! " antwoordde de president.

“ Ha zoo ! Dan zullen wij ’t maar zonder haar doen,” zei de opperdeken gemelijk. “ Wanneer beginnen we ?”

“ Stipt om vier ure, gelijk ’t op ’t programma staat, Mijnheer de Opperdeken. ’k Ga nog eens den bode rondzenden met de groote belle. ”

Hij wenkte Pier Boone, die aan ’t buffet tenden de zale vele klare glazekens jenever op de kosten van de nieuwe Dekenij stond leeg te drinken, ’t een na ’t ander...

“ Wat belieft er u, Mijnheere de President ?”

“ Neem de groote belle, Pier, en ga in ’t café en vandaar voor de deure van Den Hert bellen ! We gaan beginnen. ”

“ Ja ’k. ’k Ga al...” zei Pier.

Een vijftal minuten lang hoorde men den zwaren klank der belle door de gangen en op de strate galmen. Eindelijk, te vier uren, waren een dertigtal menschen in de zaal : eenige dames van comiteitsleden, een vijftal meiden, enkele geburen, en een groepje van een tiental menschen uit de zijstraten rechts, die stil-vezelend met drukke gebaren tusschen twee palmboomen in stonden te praten. De aanwezigheid van die lieden hier en spelde niets goeds : het gerucht had in de gebuurte geloopen, dat de uitgeslotenen de betooging zouden komen storen...

’t Was Goedaert die de plechtige vergadering openen moest. Delarue, die niet genoeg Vlaamsch kende om in ’t openbaar te spreken, had het hem gevraagd. Acht dagen lang had de secretaris het bestudeerd, en hij kende dan ook woord voor woord van buiten wat hij zeggen moest. Wonderen had hij zich van die toespraak voorgesteld, maar nu lag in hem een vreemd gevoel van smart, afkeer, lusteloosheid, dat hem alle geestdrift benam, dat zijn geheugen benevelde en de schoone woorden in dolle warreling door elkander deed dansen. Toen hij gedaan had, stond het zweet in groote druppels op zijn voorhoofd. Hier en daar hoorde hij een bedeesd handgeklap, maar uit den hoek der zaal steeg gelach en gefluit, en een stemme riep tegen Goedaert :

“ Ge zijt een leugenaar, een valschaard, een volksverachter ! ”

Delarue klingelde zenuwachtig met zijn belletje.

“ Ge wordt daar verzocht te zwijgen, ” riep hij. “ ’t En is hier geen meetinge ! ”

“ Ge zijt allemaal kluchtspelers en bedriegers ! ” vervolgde dezelfde stem. “ Weg met het Feestcomiteit, weg met de Dekenije ! ”

“ Ja, ja, weg met de Dekenije ! ” huilde nu het gansche groepje, dat onderwijl tot een twintigtal man was aangegroeid. De dienstmeiden zaten te lachen dat zij schokten, de dames der comiteitsleden waren rechtgestaan en gilden vol verontwaardiging : Leve het Feestcomiteit, leve de Dekenij, en de enkele heeren van den Steenweg, die spijts het hondenweer naar de betooging gekomen waren, zwaaiden met hunne hoeden en schreeuwden vol onversaagdheid : Weg met de ruziestokers, smijt ze buiten, slaat ze dood ! Weldra was men op sommige plaatsen handgemeen geworden ; men worstelde, men huilde, men zong, stoelen werden omvergestampt, palmboomen omgeslagen, vaandeltjes van de stijlen afgerukt. De dames kwamen gillend bescherming zoeken achter de groene tafel, waaromheen, bleek als dooden en lijk versteend, de bestuurleden van den Dekenbond, Breekers aan ’t hoofd, het alles stonden aan te zien ; de dienstmeiden vloden met scheefgestampte hoeden en opengerukte linten uit de zaal, en vele comiteitsleden hadden hunne zitplaats verlaten en mengden zich vol uitgelaten razernije in ’t geweld. Goedaert stond met de armen gekruist, roerloos, en Delarue zwaaide met de groote, zware belle van den bode als een bezetene boven zijn hoofd, roepend en tierend, hoogrood van drift en inspanning : La police, la police ! De bestuurder der fanfare kreeg plots een geniale ingeving, deed een teeken aan zijn mannen en nu speelde, in versneld tempo, het muziek de luidruchtigste stukken van zijn repertorium, afgewisseld door vervaarlijke Brabançonnes. ’t Was nu alom een woest en vreeselijk geraas, waarin nu eens de fanfare den boventoon behaalde, dan weêr het helsch stemmenlawaai van de twistende en vechtende menigte. Als een loopend vuurtje had zich het nieuwsje van de gebeurtenisse door de gebuurte verspreid, en nu kwamen, druipnat van den plassenden regen, steeds andere geburen het legertje der aangevallenen en uitgedaagden vergrooten, maar ook de uitgeslotenen, zooals ze zich noemden, hadden versterking gekregen en nu werden de verwoed-blazende muzikanten overrompeld en met hun geblutste speeltuigen de zaal uitgedreven... Maar nu daagden een drietal politie-agenten op, die na veel moeite er in slaagden de belhamels buiten te steken en aan de anderen met getrokken sabel en woest-rollende oogen het zwijgen oplegden. De dames der comiteitsleden

namen weêr, bleek en bevend nog, maar toch gerustgesteld door de aanwezigheid der drie agenten in de zaal, hun vroegere plaatsen weer in en Delarue onderzocht met bezorgde blikken de hooge hoeden en de bloemenschoven op de tafel. Enkele hoeden hadden in de werreling een ongezelligen deuk gekregen en de meeste bloemen waren platgeduwd en jammerlijk misvormd, ook die welke nog aan den Deken en de Dekenin moesten worden aangeboden. Wat daarmêe gedaan ? Men kon ze toch in zulk een staat niet afgeven ? O, 't was wreed, wreed, alles sloeg vandaag tegen, 't kwaad speelde er mee...

" 't Is tijd, om wêer te beginnen, " fluisterde hem Vollaert toe.

" Ja 't. "

Dan, zich tot Goedaert wendend, sprak hij stil :

" Gaat gij eens een woordeken zeggen tot het publiek ? "

" Waarom ? "

" Om te verklaren, hoe wij 't voorgevallene betreuren, hoe wij er voor niets tusschen zijn, kortom, om den slechten indruk daarvan uit te wisschen... "

" Neen ik, " zei de Secretaris kort, beslist, koel.

" Wat zegt ge ? Maar wie moet het dan doen ? "

" 'k Weet niet, gij of een ander — maar in allen gevalle ik niet. 'k Heb er genoeg van. — "

Delarue zag hem verwonderd aan. Wat mocht er met dié nu voorgevallen zijn ? Dan, blijkbaar verstoord, keerde hij zich naar Vollaert :

" Doe gij het dan, Vollaert, — gij, als Baljuw. — "

" O neen, ik en kan dat niet. — Vraag 't aan Janssens eens... "

Maar ook deze, op wien de sombere, vreemde stemming van Goedaert was overgegaan, weigerde en al de anderen knikten ook van neen. De president was tenden raad. O indien 't in Fransch mocht zijn — ja, dán, uren lang als 't moest...

" Waarop wacht ge, Mijnheer de President ? " fluisterde een stem aan zijn oor. Delarue verschoot, en keerde zich om. 't Was Mijnheer Breekers...

" Op niets, Mijnheer de Opperdeken, op niets... Mogen we voortgaan ? "

" Waarom niet ? Zeker. De tijd en blijft niet stille staan. "

" Neen hij, Mijnheer de Opperdeken, neen hij. "

De voorzitter belde. 't Was half-vijf. De Broederlijke Kunstvrienden hadden hunnen post in de zaal hervat ; ook de dienstmeiden zaten weer te gichelen, maar van de talrijke personen, die over een poosken de ruime zale vulden, waren slechts een tiental gebleven, want men wist, dat de aanwezigheid der politie alle verdere schandaaltjes onmogelijk maakte. Buiten vloog in dichter vlagen de regen tegen de ruiten. Delarue belde lang om tijd te winnen, en gaf zich onderwijl de moeite eens na te gaan hoeveel personen er waren : hij telde er eindelijk acht-en-twintig, heeren, dames, meiden en kinderen al te zamen. Bedroevend, bekrijschenswaard. Zuchtend zette hij 't belletje op zij, wreef met de hand over zijn rimpelig voorhoofd, en deed beurtelings zijnen mond open-en-dicht, niet wetend wat hij doen moest, weifelend, of hij spreken moest of zwijgen. Maar de Opperdeken, die zijne aarzeling bemerkte, trad opeens, met een ietwat spottenden glimlach op het innemende gelaat, en toch waardig en statig, vooruit en begon te spreken. Hij betreurde de incidenten van zooeven, gispte met eenige welgekozen woorden de handelwijze van eenige twistzoekers, maakte, helaas zonder namen te noemen, den lof van het gansche Feestcomiteit en gaf dan, bedaard en gemoedelijk, als iets dat hij nu voor de honderdste maal al misschien herhaalde, zijn verhandeling ten beste over het ontstaan, het wezen en het doel der dekenijen. Ten slotte, na in 't bijzonder breedvoerig en geestdriftig uitgeweid te hebben over de groote verdiensten en hooge geestesgaven van den nieuwen Deken, den heer Gustaaf Verbeeck, verklaarde hij al de gekozenen der Dekenij officieel erkend en ging aan ieder met een paar minnelijke woordjes, de hand drukken. 't Had Goedaert éven getroffen dat hij van hem, den Secretaris, die toch de ziel van álles was geweest, niet eens had gewaagd, maar dit schandelijk verzuim, deze grove ondankbaarheid, die hem gisteren, heden morgen nog als een openbare en onuitwischbare hoon ware voorgekomen, liet hem nu, vreemd toch, onverschillig en koud, deed niets dan het groote gevoel van weelijkheid en walg, dat hem had aangegrepen, nog verscherpen. 't Werd hem een marteling, hier te blijven, hij wenschte niets anders dan van hier weg te kunnen gaan, van hier weg...

Terwijl de Opperdeken sprak, waren verscheidene personen, trots de aanwezigheid der politie, toch weer hopend op nieuwe standjes, terug binnen gekomen, en als hij eindelijk ophield waren bijna al de stoelen

benomen. In den uitersten hoek der zaal zag Delarue vol ontzetting Bontingh en consoorten, die tijdens het opstootje niet te zien waren geweest. Er werd vrij algemeen geplakt, als de heer Breekers eindigde, wel een bewijs dat de uitgeslotenen zich koes hielden, maar volkomen gerust was Delarue toch niet. Met een benauwden zucht, nam hij de platgeduwde bloemenschoof van de tafel en bood ze, rood van schaamte en niet durvende opkijken, den Deken aan, terwijl D'Hooghe de andere, even verpampeld, als een blijk van hulde van de nieuw-gestichte Dekenij, aan de afwezige Dekenin ging dragen... Verbeeck, de Deken, stond, met de bloemen in de beide op elkaar gesloten handen, linksch en verlegen, buigend, knikkend en glimlachend rond te draaien, tot hij, door de nieuwsgierige, gapende gezichten der geburen en de gejaagde gebaren der comiteitsleden begreep, dat iedereen nu van hem iets verwachtte en 't oogenblik gekomen was om 't woord te nemen. Hij lei zijn bloemengarve op de groene tafel en haalde zijn geschreven redevoerinkje voor den dag. Gelukkig dat hij 't maar had af te lezen, want met de Vlaamsche tale lag hij, evenals Delarue, danig overhoop. Toch was hij niet op zijn gemak, want hij had nog nooit vóór zooveel menschen bijeen 't woord moeten nemen, en de Secretaris had het hem maar een paar malen kunnen voorlezen... Indien 't nu eens niet ging? Hij was niet gerust. En begon met stotterende stem, vele woorden radbrakend en hernemend, de lezing van zijn toespraak :

Geachte en Beminde Geburen,

Het is mij een hooge, heilige plicht U te bedanken voor het vertrouwen dat gij in mij stelt door mij als hoofd uwer schoone Dekenij te kiezen. Heden dat mijne officiëele erkenning als Deken door den Dekenbond heeft plaats gehad, wil ik u nog eens verklaren, hoe innig mij uwe belangen aan 't harte liggen, hoe ik alles zal doen om den bloei en de welvaart...

Hier bleef hij plots steken... Hij kon de volgende woorden niet meer lezen. — Zij waren zoo lang en zoo groot, hij kende ze niet, kon ze niet uitspreken... Wat dat ook al Vlaamsch? Het witte blaadje beefde in zijne handen, hij bracht het bij zijne oogen, draaide het van rechts naar links, maar 't en mocht niet baten.

" Ja, Heeren en Dames, 't er staat nog wat op, ziede, maar 'k en kan 't niet lezen... Ik ben te veel gepakt, 't is van de ontroeringe, ziede... "

en hij zag met een pijnlijken glimlach naar de geburen en dan naar de heeren van den Dekenbond... Een diepe stilte, zwaar van de pijnlijke verlegenheid der aanwezigen, heerschte gedurende enkele oogenblikken in de zaal, maar Delarue, om de ontgoochelinge geenen tijd te laten zich uit te breiden, deed wanhopige teekens naar den bestuurder der fanfare, die 't bevel begreep en opeens en onverwacht met een vervaarlijke, donderende, dreunende Brabançonne inviel, zoodat nu ook de toejuichingen der aanwezigen losbarstten. Maar er werd ook fel gefloten, zoodat de politie weer moest tusschenkomen. Als het rumoer en de muziek bedaard waren, verklaarde de voorzitter met een paar haastige woorden de zitting geheven. Langzaam verwijderde zich het volk, en de muzikanten gingen meê, om zich in 't café de dorstige kelen te laven. Een bediende met witten voorschoot ontkurkte de champagneflesschen en goot de kristallen roemers vol. Het vocht had een vuil-bruine kleur en een bitteren smaak, scherp bijtend op de tong en in de keel. Was dat Champagne? Goedaert zette zijn roemer weer neêr. 't Was afschuwelijk.

" D'Hooghe, ge moogt er u mee moeien, " zei hij, en trok een vies gezicht.

" Wat wilde? Voor twee frank de flesch kunt ge geen Rœderer hebben. 'k Heb 't op voorhand gezeid. Ge hebt waren voor uw geld. "

" Hij en is niet drinkelijk, " verklaarde Janssens.

" 't Is water met vitriool, " beweerde Goedaert, die al langs om meer van alles afkeerig werd, en hij hoorde juist een der bestuurleden van den Dekenbond tot den Opperdeken vezelen :

" Zeg eens — 't is krot, hé? Voor zoo'n rijke gebuurte... ,'

" Ja 't, " antwoordde Mijnheer Breekers zacht.

Maar Goedaert wilde niet verder meer luisteren. Sterker en sterker rees in hem op dat gevoel van wrevel, schaamte, wrok en afkeer en 't en liet hem niet meer los. Al de dwaze droomen, die zijn arme hersenen hadden beroerd, al de zoete begoochelingen, die hem weken en weken hadden gewiegd, al die beelden van glorie en eerzucht, die hem hadden bedwelmd, waarvoor hij zijn liefelijke gewoonten had gelaten, waarvoor hij zijn dagen en zijn nachten had opgeofferd, zijn gezondheid gekrenkt, zijn huiselijk geluk en schoone overeenkomste met de voeten getrapt — wat bleef van dat alles over? Niets dan die plassende regen, uren en uren

aan een stuk, niets dan die vechtende menigte van zooeven, niets dan de dwaze doeningen van al die stijve gewichtige menschen, niets dan al die kostbare, in stroomen water versmoorde feesten, niets dan miserie, leelijkheid en algeheele ontreddering... O wat was hij toch blind geweest, blind en krankzinnig weken lang, en hoe schuldig was hij niet tegenover zijn goeie, beste vrouw, tegenover zijn trouwe Lize! En voortgejaagd door deze overpeinzingen, stapte hij, zonder iemand te groeten, de zaal uit, waar het Bestuur der nieuwe Dekenij en van den Algemeenen Dekenbond schuchtertjes begonnen te verbroederen, ijlde over den beslijkten koer onder den pletsenden regen, liep in de gang op Pauwel Van der Custen die met zijn muziek van Laethem was aangekomen en snelde dan, zonder er ook maar aan te denken zijn regenscherm open te doen, over den steenweg naar huis. De regen viel in groote geuten uit den grijzen hemel, stroomde geweldig van de huizen, spoelde met klotsend geweld door de greppels, overstroomde de plankieren en deed de riolen overloopen. Weemoedig stonden de leege kiosken met hun druipende wimpelkens in den stortvloed en de regen zweepte de muzieklessenaars en gudste in zware stralen van de houten vloeren op de zwemmende strate. Op den ganschen breeden steenweg was geen mensch te zien, dan hij zelf; alleen een vuile straathond liep, klagelijk huilend, met den staart tusschen de pooten, langs de druipende huizen... Eindelijk — daar stond hij voor zijn deur. Driftig trok hij aan de bel. 't Was Lize, die kwam opendoen. Als zij heur vader, druipnat en met den regenscherm onder den arm, voor de deure zag staan, slaakte zij een kreet van verrassing, maar hij liet haar den tijd tot verdere ondervragingen niet en stapte regelrecht de keuken in. Melanie zat lusteloos in wat illustraties te bladeren.

"Zijt ge daar al?" vroeg zij gemelijk.

"Ja 'k..."

"'t Heeft er gestoven, hé, papa? 't Is vreeselijk — in zulk een gebuurte! Wat ben ik blij dat ik thuis gebleven ben. Maar ge zijt daar al zoo vroeg weer? Wat is er gebeurd?

"Ja, wat is er gebeurd?" herhaalde Melanie, stil-tergend.

"Wat er gebeurd is, vrouwlief? Dat mijn oogen zijn opengegaan, dat ik er genoeg van heb, dat ik er nooit meer terugkeer..."

"Waar? —" en in haar oogen lichtte een blije glans van hope.

" Naar de zittingen van de Dekenij. Van heden af maak ik er geen deel meer van. 'k Geef mijn ontslag ! "

En almedeens, in een machtige, onweerstaanbare opwelling van berouw en teederheid, vervolgde hij met droeve, klagende stemme :

" O Melanietje, 'k heb er zulk een spijt over dat ik u al dat verdriet heb aangedaan — maar nietwaar, ge zult alles vergeten wat hier in de laatste weken gebeurd is, ge zult mij vergiffenis schenken en weer mijn allerliefst aangebeden vrouwken worden ? "

Maar met zachten aandrang, het straks nog zoo lustelooze gelaat met plotsen glans verhelderd, trok zij den verdwaalden man naar zich toe, omhelsde hem teederlijk en zag hem lang sprakeloos en vol warme liefde in het vermoeide, vermagerde gelaat. Dan fluisterde zij, en de klank van heur stemme was eén innigheid.

" Natuurlijk is 't u vergeven van ganscher harte. Zie, we spreken der al niet meer over. O wist ge, hoe eindeloos gelukkig mij uw wijs besluit heeft gemaakt, want nu zullen de schoone dagen van vroeger weerkomen..."

" O ja Melanie, ja —. "

Met medelijden keek ze naar zijn doorweekt habiet en zag meteen hoe 't water in kleine straalkens uit zijne broekspijpen sijpelde en in guitige wegelkens over den schoonen cimentvloer voortkronkelde. Zich tot Lize keerende, die de gansche aandoenlijke gebeurtenisse had aangezien met verbaasde vreugde, waarin zich angst en weemoed mengden, beval zij vol bezorgdheid :

" Toe, kindlief, leg in den salon eens een droog pak kleeren voor papa gereed. Zie toch eens, hoe doornat hij is ! 't Is genoeg om een zware verkoudheid op te doen ! "

Lize gehoorzaamde zwijgend. God, God, — papa zijn ontslag ! Hun schoon plan in duigen — opeens en onverwacht in duigen ! En hij begon al zooveel van Janssens te houen, ze lagen al in de zalige verwachtinge, dat hij eindelijk in hun huwelijk zou toestemmen... En nu — opeens — dat ontslag — geen zittingen meer, dus ook geen omgang meer met Janssens. — O 't was erg — erg !

Toen Goedaert in droge, warme kleeren en de voeten in gemakkelijke sletsen, terug in de keuken kwam, waren de storsen neergelaten en de groote lamp met heur zacht-rooden blaker vlijde door de kamer een blije,

rustige klaarte neer. Zijn breede, rieten leunstoel stond op hem te wachten en nevens een pakje dagbladen — in de allerlaatste dagen had hij ze niet eens kunnen lezen — lag zijn pijpken gereed. Een atmosfeer van liefde, vrede en geluk lag om hem heen. Een blijde glimlach verhelderde zijn gelaat, zijn oogen straalden. Met een zucht van ontlasting liet hij zich in zijnen zetel zakken en strekte vol welbehagen zijn beenen uit.

"Oef — wat is het hier toch goed!" sprak hij.

"'k Zou 't gelooven," zei Melanie, en kwam zich, tot zoet-gezellig gekeuvel bereid, nader bij hem zetten...

Maar hij merkte nu, opeens, den droeven ernst van zijn dochter, die stilzwijgend, in weemoedige gepeinzen, aan de tafel zat. Arm kind — hij kon 't wel denken, waarom ze zoo bedrukt zag. Zij dacht aan Janssens, altijd weer dacht zij aan dien Janssens. Ach, wat gaf hij al niet, om ook haar dezen avond gelukkig te maken. Maar dat kan toch niet, nu minder dan ooit... Janssens — Janssens — die, heel alleen, vertegenwoordigde nu nog in zijn oogen het gehate, verfoeide, vermaledijde Feestcomiteit, waarvan hij niets meer hooren wilde, nooit meer. Evenmin als van dien Janssens! Goddank — dat zijn oogen nog intijds waren opengegaan... Want hij was, stil-aan, van dien beroerden kerel danig veel gaan houden, hij kon 't zoo goed zeggen, hij kon zich zoo beminnelijk voordoen. 't Was alles natuurlijk maar schijn geweest, dat zag hij nu goed, nu dat lolleken van de Dekenij voorbij was en zijn oogen klaar waren opengegaan... Spijtig toch dat Lize zoo veel van dien Janssens hield! Maar dat zou wel eindigen, zeker! Had hij zelf, Goedaert, niet met het Feestcomiteit gedweept, er niet al zijn gedachten, al zijn tijd, al zijn liefde aan gewijd, weken en weken lang? En wie zou hem gisteren nog durven zeggen hebben, hoe dat zelfde Feestcomiteit hem heden onverschillig zou geworden zijn, ja, hoe hij het zou haten, verfoeien en vermaledijden...

Terwijl hij zoo te peinzen zat en zich in al zijn weergevonden geluk alzoo een beetje troostte over de voldoening die hij Lize niet geven kon, niet geven móçht, werd er gebeld... Melanie ging open doen... Lize keek door de glazen deur in de gang. Goedaert zag, hoe ze ineens heel bleek werd.

"Wie is 't?" vroeg hij, wrevelig om die onverwachte stoornis.

"Janssens" fluisterde zij.

" Wat, Janssens ! " sprak hij luid en met onverholen misnoegen. " Weeral hij ! Maar ik wil hem niet aanvaarden, zeg maar dat ik niet thuis ben, zeg dat ik in mijn bed lig, zeg al wat ge wilt, — maar ik ben voor hem niet te spreken — "

" Maar papa, " verweet Lize zacht en droef, " hoe kunde toch zóo spreken ! Hij en kan 't toch niet helpen dat — "

" Zeker kan hij 't helpen " — onderbrak hij haar, driftig. " 't Is hij die de schuld van alles is — van alles, 't is hij — "

Maar op dit oogenblik kwam zijn vrouw binnen en liet Janssens, die den hoed in de hand hield, in de keuken.

" Mijnheer Janssens zegt dat hij u kost wat kost moet spreken " — verontschuldigde zij zich, toen zij 't donker gelaat van haren man bemerkte.

" Ja, Mijnheer Goedaert, " sprak de jonge man, bedaard maar vastberaden naar hem toetredend. " In den naam van het Feestcomiteit. — "

Maar, als door een veer bewogen, rees Goedaert uit zijnen zetel op.

" Zwijg mij van het Feestcomiteit ! " riep hij uit. " 'k Wil daar niets meer van hooren ! — niets meer, niets, niets, niets ! " —

" 't Spijt me, Mijnheer Goedaert, " vervolgde Janssens onverstoorbaar, " maar de belangen van ons dierbaar Feestcomiteit dwingen mij tot hier te komen, dwingen mij te spreken. Want ginder in Den Hert is het volkomen Anarchie. De muzikanten willen in den gietenden regen niet staan spelen, maar eischen toch hun geld, en 't Comiteit wil ze niet betalen ; Pauwel Van der Custen staat op zijnen poot te spelen, omdat hij voor niets is afgekomen en in 't café heeft het groepje der ontevredenen uit de Meerschstraat en de Baliestraat zich van den Opperdeken meester gemaakt en maakt hem de zwartste leugens wijs over de bestuurleden der Dekenij, terwijl dezen het hoofd verloren hebben en als een hoop met dutsen, dwaas en radeloos malkander omver loopen... En om acht uren begint het Bal... 't Ziet er lief uit. 't Is triestig, triestig. En daar zijt ge nu ook al weggeloopen... Daarom heb ik 't maar gewaagd en kom u nu vragen, u met mij dat aan te trekken. "

Goedaert lachte, luid en smadelijk.

" Ik me dat nog aantrekken ? Dat ze ginder nu maar zelf hunnen kant kuischen. Ik zend morgen vroeg mijn ontslag in. "

" Wat zegde ? " vroeg Janssens hevig verschrikt.

“ Dat ik het beu ben lijk kouwe pap, gansch dat triestig lolleken van ’t Feestcomiteit en geen Secretaris en blijve — daar ! ”

“ Maar dat is de ondergang, de dood der nieuwe Dekenij ! ” klaagde Janssens pathetisch. “ Wat zijn wij zonder u, zonder uw doorzicht, zonder uw beleid, zonder uw voorbeeldelooze werkzaamheid ? Niets, — niets ! Gij zijt de ziel, de kern, de spil, de adem — alles, alles ! O Mijnheer Goedaert, in naam onzer Dekenij, die mij dierbaar is als het licht mijner oogen, die mij heilig is als het heiligste dat ik heb op deze aarde, bezweer ik u : keer terug, licht ons voor, red het grootsche werk, dat wij met bloed en zweet hebben tot stand gebracht — red onze Dekenij ! Gij alleen kunt dat doen — gij alleen zult dat doen ! ”

Hij zweeg. Goedaert was ontroerd, niet dat hij wankelde in zijn besluit, daar was geen denken meer aan, neen, maar hij bewonderde de geestdrift en de overtuiging waarmee Janssens van de Dekenij sprak, en was getroffen door de grootsche verwachtingen die de jonge man in hem stelde... Ondanks alles zag hij weer Janssens met andere oogen, en er roerde weer iets innigs en aandoenlijks diep in zijn hert, als hij den warmen, trouwen klank hoorde dier jonge klare stem. Ja, ’t was toch een goeie, brave knappe jongen, die altijd voor hem had aangetrokken... En eens getrouwd, zou hij toch geen commis-voyageur blijven, maar groote affaires doen... Een goeie partij dus voor zijn dochter... En — ’t was toch eigenlijk zijne schuld niet, dat het met de Dekenij zoo triestig was afgeloopen... Hij zag hoe Lize aan de tafel stond, sprakeloos en droef, met de oogen vol tranen, begreep wat er in haar herte moest omgaan, en een groote verteedering maakte zich van hem meester. Het was iets oneindigs, een machtig gevoel van zelfverloochening en opoffering, dat hem ganschelijk vervulde. Ja, niet hij en zijn vrouw alleen zouden dezen avond terugvinden den vrede en het geluk, ook Lize zou haren wensch vervuld zien, ook Lize zou volkomen gelukkig worden.

“ Ik kan aan uw vraag niet voldoen, ” antwoordde hij plechtig, “ en moet u in uw edele verwachtingen teleurstellen. Maar in de plaats daarvan zal ik u een voorstel doen, een grootsch, een gewichtig voorstel. Keer niet meer terug naar het Feestcomiteit, geef als ik morgen uw ontslag in de Dekenij, en dan — dan geef ik u mijn dochter ! ”

Lize gaf een gil, Janssens keek hem sprakeloos met groote oogen aan,

werd bleek, dan rood, en Goedaert zag hoe de hoed in zijn hand beefde! Arme jongen! Welk een vreeselijke tweestrijd moest nu in zijn hert plaats hebben en welk een offer vergde hij niet! Maar het kon toch niet anders. Maar zie — met een glimlach kwam Janssens — o, als 't maar dat en is — eensklaps op hem toe, stak zijn hand uit...

"Ik neem aan," — zei hij... "'k geef mijn ontslag."

"Dat is goed, dat is goed. Dan krijgt ge mijn dochter! Geluk er meê," lachte Goedaert, om zijn ontroeringe te verbergen, en drukte innig de toegestoken hand. Dan, zich tot Melanie keerend:

"Gij stemt natuurlijk ook toe, newaar, vrouwlief?"

"Dat spreek van zelve," antwoordde Melanie. "'k Ben er altijd voor geweest, ik..."

Lize had heur hoofd op den schouder van Janssens neergelegd, en schreide. De jonge man hief met beide handen, zacht aanvoelend, haar lief beschreid gelaat naar zich toe en drukte haar een zoeten, zedigen zoen op het voorhoofd. Melanie zat hen met moederlijken trots en vreugde aan te staren en Goedaert ontstak met bevende handen zijn pijpken, want ze moesten niet zien, hoe een paar tranen in zijn oogen welden, tranen van aandoening en geluk. Het uurwerk aan den muur tikte zacht in het plechtig zwijgen en het licht uit de lamp gleed vredig en vleiend over al de dingen.

Maar Goedaert, wien deze plechtige stilte te diep het fijn-gevoelig herte roerde, zei opeens tot zijn vrouw.

"Daar moesten wij een glazeken wijn op drinken. Melanie, haal eens eenige flesschen uit den kelder. Ge ziet nu wel, dat het al geen verloren geld en is," lachte hij.

Weldra stonden de klare kristallen roemers vol schoonen rooden wijn, en Goedaert bood Janssens een allerfijnste Havanna aan, terwijl hij er zelf, voor de buitengewone gelegenheid, ook eene ontstak. De groote roemers werden gestadig weer volgeschonken, de geurige Havanna's vulden de keuken met zoete aromen en de blijde woorden stegen en daalden vol liefelijk geluid. Janssens en Lize zagen liefdevol en met stralende oogen elkander aan, en zij voelden de goedheid elkaar zoó te kunnen liefhebben, ten eeuwigen dage, zonder stoornisse, eindeloos...

Buiten kletterde de regen tegen de vensters, met groeiend geweld en zonder rede of ruste.

RICHARD DE CNEUDT.

BEETHOVEN

I

Goudklank harpend in weelde licht,
ruisch in herfstgetoover twijgen,
zoen van zon en van avend-zijgen,
luwtje streelend mijn aangezicht.

Zilver-zangen, kristallen val,
geel-gezeef, populieren-ruischen,
lommer droom bij woud gedruisch en
plots een gouden zonnegeschal.

Droomend hoofd zal in Iris baden,
Iris-goud van ziele-zang,
ziel zal juichend door klankzee waden.

Ziel zal zweven rond gouden luister,
luister vuurwerk in vlammen-hang ;
ziel zal weenen bij beek-gefluister...

GERARD CEUNIS.

DE LITERATUUR ROND DE GROOTE RECHTSZAKEN. [1]

In deze laatste tijden, — terwijl ik, gehoorzamende aan mijne onverbeterlijke manie van verzamelaar, de dokumenten der krimineele psychologie doorbladerde, — heb ik *Gedenkschriften* gevonden van Lucien Morisset — een jonge moordenaar door de rechtbank van Tours ter dood veroordeeld in 1881; — en in de eerste bladzijden van deze schriften ben ik getroffen geworden door deze opmerking waaruit de bliksem eener bittere ironie slaat : = " De gevolgen van de misdaad — schreef Morisset — zijn voordeelig voor de maatschappij. Er is inderdaad een deel der bevolking, — en wel het talrijkste —, dat de dagbladen koopt slechts voor de kroniek. Laat de misdaad weg, en er zullen bijna geene koopers meer zijn, en bygevolg geene bladen meer ! — "

Laten wij dáár deze paradoxale en satyrische gevolgtrekking, welke gelijkt op die dergene, die willen het nut der ziekten beweren.... omdat ze de geneesheeren doen leven, — en vergenoegen wij ons te bepalen dat éen ding waar is — zonder ironie — in hetgeen de jonge Fransche moordenaar schreef over 25 jaar: — 't is te zeggen, dat de meerderheid van het publiek verblind is door het verhaal der misdaden, er de bijzonderheden van zoekt, ze bestudeert en bespreekt, en er zelfs een hartstocht voor opvat met eene suggestie die vergroot van dag tot dag.

---

[1] Dit artikel is een hoofdstuk uit het werk : LITTÉRATURE ET CRIMINALITÉ, in Juli te verschijnen bij de uitgevers Giard en Brière te Parijs, in de *Bibliothèque sociologique internationale*, met voorrede van JULES CLARETIE de *l'Academie française*.

Als er nu een genre letterkunde aan de mode is, is het zonder twijfel de literatuur der gerechtszaken. De dramas die in realiteit beleefd zijn, en die hun epiloog op het gerechtshof hebben, zijn zeker meer belangrijk dan de ingebeelde dramas die zich op de planken voordoen. En wij volgen ze in de pers met eene intensiteit en koortsige angst, 't zij in de vluchtige kroniek van een dagblad, 't zij in het voluum, dat onpartijdig en wetenschappelijk is, of beweert het te zijn.

In onze ongegronde nieuwsgierigheid zou men meenen te herleven — verzacht en gewijzigd door eeuwenlange evolutie — de antieke wreedheid der Romeinsche toeschouwers, die genoegen vonden in het lijden en sterven hunner slachtoffers in den cirkus.

Nochtans, — daar we denken meer beschaafd te zijn, — en zeker zijn we meer intellectueel — ligt ons kostelijk en valsch genot niet meer in het aanschouwen van het physieke lijden, maar wel in het analyseeren der moreele smarten.

Het lillend en sidderend vleesch der naakte torsen die zich wringen in de stuiptrekkingen van den doodstrijd, kunnen wij heden niet meer zien (en zelfs indien we het konden, zouden we het niet willen) zooals de romeinsche vrouwen het aanzagen, genietend en glimlachend ; — maar daarentegen kunnen en willen wij de psychologische convulsies, de angsten en de pijnigingen van de ziel des schuldigen, aanschouwen en ervan genieten ; — en in de verslagen der dagbladen, in de boeken die met de heldere en stoïcijnsche ongevoeligheid van een chirurgijn, de somberste afgronden onderzoeken van het leven der misdadigers, vinden we eene vreemde émotie, égoïstisch wild en venijnig. Wij zijn niet meer dierlijk wild zooals vroeger, maar wij zijn nog intellectueel wreed. De vooruitgang heeft in onzen geest ingesloten — en ik zou durven zeggen afgezonderd — al deze storende begeerten en

al deze slechte wellusten, welke ons brutaal instinkt des tijds alleenlijk kende.

*
* *

Er zijn personen die zich over dezen betreurlijken smaak van het publiek verwonderen en ergeren, en die er zelfs tegen op komen, — alsof hij de uitzonderlijke veropenbaring was van eene gewetensdwaling.

Deze zijn de oppervlakkige of optimistische lieden.

De openhartige onderzoeker weet dat de menschelijke ziel ongelukkiglijk altijd aangetrokken is geworden, lijk een zeilsteen, door het schouwspel van het slechte, en dat al wat gruwelijk of pervers is altijd eene grootere tooverkracht op onze fantaisie heeft uitgeoefend dan het kalme en het goede.

Als wij in de dagbladen, met eene wrange nieuwsgierigheid de kroniek der misdaden zoeken, ons tevreden stellende met eenen vluchtigen oogslag te werpen op de lijnen die eene loffelijke of heldhaftige daad vertellen, — is dit, omdat wij eveneens in ons gesprek, in ons gesproken leven van alle uren en alle minuten veel liever vertellen van hetgeen schandelijk of immoreel is, of er naar luisteren, en wij ons haasten eene wijzinging in 't gesprek te brengen, van zoohaast men eerlijke en zedige onderwerpen aanroert.

De vrouwen — en ik vraag hun verontschuldiging voor het zeggen dezer waarheid die.... zooals zoovele waarheden, niet goed is te uiten — de vrouwen kunnen getuigen dat in hunne bezoeken, zij zich bitter weinig onderhouden over de onbevlekte, gelukkige en stille ziel — het onderwerp zou te smakeloos zijn ! — maar daarentegen spreken zij liever van de vriendin van den tijd, die een wrangen parfum van twijfelachtige moraliteit heeft, tengevolge van haar duizelig-wereldsch leven en de achterdocht van eenig andere vroolijk avontuur.

Wij, mannen, zijn echter niet beter dan de vrouwen.

Beproeft eens lof te zwaaiën over een persoon, 't zij in een salon, of in een club, of in eene andere vergaderplaats : eenigen misschien zullen uwe gedachte deelen : de anderen, als ze u niet tegenspreken, zullen zwijgen, en het gesprek zal niet meer vlotten. Beproeft daarentegen slecht te zeggen over iemand : 't zal een koor worden : iedereen zal zijn woord bijbrengen, en het gesprek zal vlotten met vele verscheidenheden.

De bijbelsche legende is ongelukkiglijk zeer waar onder psychologisch oogpunt : — de verbodene vruchten zijn veel smakelijker dan de vruchten van den goeden boom !

Ik weet niet of het waar is dat de gelukkige volkeren geene geschiedenis hebben ; hetgeen ik weet is de groote waarheid : dat men zeer weinig schrijft en vertelt van personen die stil en gelukkig zijn. Men bewondert ze misschien, maar in stilte, — en met die lichte tint van ironie, die men in de wereld bespeurt voor al wat simpel, normaal en gezond is. Ze zijn te gelijkvormige, eentoonige figuren voor onze verbeelding ; — want in het menschelijk landschap — zoeken wij meer eigenaardige en meer stoutere profielen, die ons door hunne beroemdheid, het lijden van de afgunst geven, — of door hunne stoutheid, de huivering van den schrik,— of door hunne perversiteit, het spasme van den walg !

Er is dus in ons — onbewustlijk misschien — eene sympathie, eene aantrekking voor al wat, uit de doffe lijn van het normale tredende, de schitterende kleur krijgt van het schandaal of de zonde : — er zweeft in de lucht welke wij inademen, in het midden waarin we leven, een geheimzinnig pervers vermogen, wat men zeer juist heeft genoemd : *de begoocheling van het kwade.*

Waarom dus, — ik vraag het me af — zulke luide kreten slaken van verwondering, als het kwade zoo een groote tooverkracht

op ons uitoefent, als het de uiterste, en bijgevolg, zeer interessante vormen van de misdaad neemt ?

Tot welk nut, met zulke preutschheid, den bloei en den groei aanvallen der Rechts-literatuur, aangezien zij, wel beschouwd, anders niets is dan de wegwijzer en de exposant der zelfde instinkten die de kwaadzeggerij bepalen ? En waarom ons verwonderen dat de misdaad zich meester maakt van zoovele kolonnen onzer dagbladen en van zoovele bladen onzer boeken, — als het kwade en het zedelooze de onderwerpen zijn van zoovele uren onzer gesprekken ?

*
* *

En daarbij — alvorens dezen toestand te betreuren — moet men bekennen dat er in deze begoocheling van het booze eene reden is die noch gemeen noch onnuttig is, en die ons begeerig maakt naar iedere kleine bijzonderheid, en die ons boeit voor den afloop van het proces.

Onwillekeurig misschien, voelen wij, dat, als wij de misdaden bestudeeren, wij ons zelven nauwkeurig onderzoeken — aangezien de misdaden van een tijdperk een zeer belangrijk hoofdstuk zijn van de ziel van dien tijd ; — ook, bemerken wij, dat de misdaad niets anders is dan de spiegel van ons leven, de openbaarder van onze zeden, het pathologisch symbool van alles wat op den bodem van ons hart is, van alles wat siddert in de cellulen van onze hersenen. Hij is zooals de koorts, die de afwisselende verschijnsels van onze ziekte vaststellend, ook het weerstandsvermogen en de kracht van ons organisme vaststelt. Hij is de toetssteen van onze hoogste of van onze moreele laagheid, zooals de schaduw de maat is van onze gestalte.

Ik weet wel dat het dikwijls gevaarlijk is een lichaam te oordeelen naar zijne schaduw : maar deze geeft altijd (zelfs als zij

overdreven zijn) de groote lijnen van het profiel, waarvan zij afgeworpen is.

Het is voldoende — om er zich van te overtuigen — de moderne misdaden met de oude te vergelijken : het is voldoende een blik in de geschiedenis te slaan — van de verste tijdperken, door de middeleeuwen, tot op de huidige dagen, — om het bewijs te hebben, dat de groote schuldigen van ieder tijdperk altijd onderworpen zijn geweest — zooals wij het allen zijn — aan de invloeden van hunnen tijd, en dat deze invloeden zich ook laten zien in de laagheid van hunne misdaad.

Als wij naspeuren waarom en hoe deze groote schuldigen gevallen zijn, bemerken wij inderdaad, wat er mangelde en wat er predomineerde in de eeuw waarin zij leefden : welke moraal er dan heerschte, welk sociaal princiep er het meeste was verspreid.

Zoo, bijvoorbeeld, ten tijde der primitieve beschavingen die op het geweld rustten, — toen de strijd voor het leven zich hoofdzakelijk door de sterkte veropenbaarde, — was de criminaliteit gansch, of bijna gansch, van sterkte, van geweld, van spieren, en ging zij door woeste middelen te werk : de moord, de verkrachting.

Integendeel, wanneer de beschaving verscheen met bedriegerij, en de strijd voor het leven van leugen en list begon gebruik te maken, en men de macht verkreeg meer door het geld dan door de kracht, en de commercieele concurrencie zich door bedrog ontwikkelde, — dan werd de criminaliteit minder brutaal maar listiger: zij was gansch gesteund, niet op de spieren, maar op de hersenen, en zij gebruikte bedriegmiddelen : het valsche, ’t misbruik van vertrouwen.

En — naarvolgens het historisch oogenblik — zijn het niet alleen de materieele middelen waarmede men de misdaad doet, die veranderen, — maar ook wat ik zal noemen de moreele orientatie van de criminaliteit die verandert.

Zoo bijvoorbeeld, in de middeleeuwen, wanneer het geloof en de bijgeloovigheid heerschten met den schrik van het *hiernamaalsch*, — hadden de min of meer bloeddorstige misdaden van al de ontaarden altijd eene religieuze tint ; — en in onzen tijd, integendeel, nu de wetenschappelijke theorieën de bovenhand bekomen hebben, zijn zij meer gekleurd door de ontaarde neigingen der krankzinnigen en der misdadigers.

Het is daarom niet, dat men heden de wetenschap verantwoordelijk kan stellen voor zekere misdaden, zooals eenige bijzichtige menschen dit zouden durven beweren, — vergetende dat men ook logisch, de godsdiensten verantwoordelijk zou moeten stellen der vroegere misdaden.

Er zijn in de wereld, twee sombere toevluchtsoorden — het krankzinnigengesticht en het gevang — waarin opgesloten zijn, pathologisch overdreven, de neigingen van den tijd : — het zijn levende museum's die, in eene tragische samenvatting, al de overwinningen en al de ellenden van het leven welk men erbuiten ziet, vertellen aan degene die ze bestudeeren. — De krankzinnigengestichten openbaren de heerschende gedachten van onzen tijd, met ons in de krankzinnigen, de treurige caricatuur en de ziekelijke overdrijving der gewone opzoekingen of van de vergissingen onzer hersenen te toonen : — de gevangenissen onthullen ons de gevoelens die de menschelijke ziel begeleiden, met ons in de misdadigers diegene te laten zien, die tot de uitersten van de misdaad, den vuurgloed eener passie volgden, of de blinde drift eener ondeugd.

De geneesheeren weten dat, als zij de psychopathologie der menschheid in die sombere toevluchtsoorden bestudeeren, zij beter de psychologie der normale menschen kunnen begrijpen : — en de wijsgeerigen worden overtuigd dat, even als de menschen zich beter onthullen door hunne gebreken dan door hunne deugden,

men ook beter de volken bestudeert, als men ze gadeslaat buiten hun normaal leven, in hunne zotheden en misdaden. En misschen ook het publiek, de groote massa, die de reden van hunne grillen niet kan geven, zoekt onwillekeurig — alsof zij door het instinkt van de soort was voortgestuwd — zoekt in de misdaden en in de literatuur der rechtszaken, iets meer en beters dan de bevrediging van eene gemeene nieuwsgierigheid.

We leven in een tijdperk waarin de behoefte heerscht, de koorts der autopsychologie en der introspectie, — en iets verwittigt ons dat het juist in de analyse van het slechte is dat we de uitlegging vinden van ons *ik*, het middel om ons te beteren en te verbeteren.

Indien de gelijkenis me niet zoo gewaagd toescheen, zou ik durven zeggen dat wij ons in de misdaad bekijken, zooals wij ons vroeger bekeken in die gebogene spiegels die ons aangezicht verleelijkten en overdreven.

De meest vooruitspringende reden is de nieuwsgierigheid, maar dikwijls zijn we gedreven door eene minder onbeduidende oorzaak : — het is te zeggen dat wij ons bekijken niet door eene eenvoudige curiositeit, maar om ons te herkennen en te hervinden in die afbeelding die — met ons te vervormen, ons meer dan alle andere dingen, onze gebrekken onthult.

('t vervolgt.) SCIPIO SIGHELE.

KUNST EN LEVEN.

'k Weet waarempel niet waarom er zooveel gezwegen is geworden over " *Een meisje student over — Een meisje studentjë —* " door Annie Sillevis. Die brochuur is me bij toeval weer in handen gevallen, en het boek van Ans Salomons zelf is wel de moeite waard om eens die brochuur erover ernstig te bekijken.

Verbeeld u eens een lief goud-geel vinksken dat gezeten op een dicht gebladerd vliertakje, zijn hartje zit uit te zingen, zilverdroppels uit zijn zwellend borstje laat rollen, zonder te letten waar de zilverzangen heenvlieden en neervallen, — maar alleen zingt omdat het voelt dat het moet zingen, en het te zingen heeft ; — en dan een kraai, een zwarte sombere kraai, die alleen kan krassen, en zich kwaad maakt omdat dat vinksken zingt, zoò maar losweg, misschien dingen die het niet begrijpt, net alsof de natuur niet een veel ernstigere zaak ware, waar alleen diende overwogen gewikt en gerekend te worden.

Annie Salomons is dat vinksken, en Juffrouw Sillevis is die kraai. Kraaien mogen natuurlijk krassen, en soms kan hun krassen nuttig en verstandig zijn, aangezien dat 'n heel ernstiger zaak is dan sentimenteele liedjes zingen, maar ze zouden de zangvogeltjes met rust moeten laten, er niet eens naar luisteren. En aangezien krassen en zingen heel verschillende dingen zijn, kan het niet anders of die brochuur moet 'n ridicuul figuur maken. Maakt ze 't ? Ze maakt het voor andere zangers, en ze is zeer welkom aan andere kraaien.

De zaak is niet ingewikkelder dan dit, en het oordeel over die brochuur zou hier kunnen ophouden, hadde ik geen lust er verder over te spreken.

Mejuffer Sillevis begint met te verklaren dat het niet om het boek zelf is dat zij enkele dingen er over wenscht te zeggen, maar wel om den indruk dien dit boek naar buiten heeft gemaakt. De lezers zouden eenen verkeerden indruk ontvangen van de meisjesstudenten en dat is voor haar een zeer gewichtig iets. In plaats van te studeeren, ernstig te blokken, heeft Gootje haar ziel nagegaan, erin gekeken, er uit gezongen.....

Weet ge hoe Juffrouw Sillevis over dat boek denkt ? Luistert : "....hier is eenvoudig een geven van enkele feiten, zooals ieder oppervlakkig beschouwer ze om zich heen zien kan hier in onze omgeving ; zooals iemand praat over dingen die hij wel meegemaakt heeft, maar waarvan hij het ware nooit begreep. "

Ge ziet kraaien kunnen onmogelijk 't eens worden met zangvogeltjes, en wat erger is, zullen ze nooit kunnen begrijpen. Het boek van Ans Salomons dus is volgens haar een onbeduidende mislukte opvolging van feiten. Ja, inderdaad, voor *haar* kàn dat niet anders zijn of het ware geen kraai, maar wij (och we beklagen eigenlijk mej. Sillevis) hebben tusschen die feiten een heele mooien zang gevonden, eèn van de fijnsten en subtielsten die in proza kunnen geweven worden; en ware er meer getracht geworden om *te begrijpen en te doen begrijpen*, 't ware minder geweest, veel minder.

Eigenlijk gezegd mej. Sillevis betreurt dat dit boek geen meisjes-studenten analyse is, die het feminisme moest bevoordeeligen. Het is maar alleen 'n analyse van eene meisjes-ziel en dat kan ze niet vergeven.... veel minder begrijpen ; — net lijk sommige jonge fanatieke socialisten, die alle kunst buiten hun ideaal ongenadig verbannen. Ja, iedereen piqueert zich een beetje over kunst te kunnen meepraten. Mejuffer Sillevis daarentegen spreekt over het boek alsof er geen sikkepit gevoel in te vinden ware.

Wie *Meisje Studentje* gelezen heeft zal zich nog levendig herinneren het zoo intiem-mooi, subtiel-gevoel brokje toen Go in de bibliotheek werkte. Welnu juffrouw Sillevis stapt hier weer heel mannelijk over al de fijnheid om te kunnen verklaren dat : " ....zoolang het voorkomen kan " dat ze (meisjesstudenten) in de bibliotheek werkend, boos worden " omdat niemand naar haar kijkt, als een aardig meisje iets grappigs " doet", waarmede ze zeggen wil dat dergelijke meisjes nooit vrienden kunnen worden met hunne collegas. " Eene vrouwe die sterk wil staan " in het leven moet weten dat het leven *ernst* is," voegt ze erbij, "zij zal " haar vrouw-zijn niet verliezen, waar ze boven haar meisjesachtigheid " uitgekomen is." Mochten de meisjes nooit vrouwen worden, wat zou er veel schoons, innerlijke schoonheid, meer zijn op de wereld ! Toch is de gedachte hier van mej. Sillevis wel eenigszins verheven, : de reine omgang tusschen meisjes en jongens ; maar Gootje heeft absoluut niets gedaan om den treurigen toestand door de onmogelijkheid ervan, te doen betreuren.

Daarbij meer dan eens heeft de ervaring bewezen dat die omgang als een utopie mag aanzien worden, wel te verstaan de omgang, zooals eenigen waaronder juffrouw Sillevis het denken, zonder nevengedachte aan verschil van geslacht. In de reinste verhouding tusschen jongens en meisjes wordt dit verschil herschapen in zeer fijn schoonheidsgevoel, *waarvan echter de meesten onbewust zijn.*

Mejuffer Sillevis heeft zich van boek getrompeerd. 't Is jammer.

G. C.

N. B. Plaatsgebrek heeft de beoordeeling over het boek *Albrecht Rodenbach* van Leo van Puyvelde, tot het volgend nummer verschoven.